

М. І. Соловей, В. В. Кудіна

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

*ПЕДАГОГІКА: ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ
ПЕДАГОГІКИ, ДИДАКТИКА,
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИХОВАННЯ,
ШКОЛОЗНАВСТВО*

Учитель і учень ростуть разом

КИЇВ
Видавничий центр КНЛУ
2022

Силабус навчальної дисципліни Педагогіка: Загальні основи педагогіки, Дидактика, Теорія і практика виховання, Школознавство. Для студентів спеціальності 014 Середня освіта / Уклад. : Соловей М. І., Кудіна В. В. Вид. 4, змінене і доповн. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2022. 91 с.

У Силабусі викладено основний зміст лекційних і семінарсько-практичних занять з дисципліни Педагогіка, яка складається з чотирьох розділів. Подано зразки модульних контрольних робіт відповідно до вимог чинної системи організації навчального процесу. До кожної теми пропонуються практичні завдання різного рівня складності, зокрема й для самостійного опрацювання, список рекомендованої літератури. Викладено вимоги до підсумкового контролю – заліку із Загальних основ педагогіки і Дидактики (організаційний модуль 1) та іспиту із Загальних основ педагогіки, Дидактики, Теорії і практики виховання та Школознавства (організаційні модулі 1, 2); критерії оцінювання набутих студентами знань, умінь, інших компетентностей згідно із програмними результатами навчання; запропоновано орієнтовну тематику курсових робіт з педагогіки.

Для студентів денної форми здобуття освіти закладів вищої освіти.

Укладачі: Соловей М. І., кандидат педагогічних наук, доцент;
Кудіна В. В., кандидат педагогічних наук, доцент.

Рецензенти: Матвієнко О. В., професор кафедри педагогіки, методики викладання іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій Київського національного лінгвістичного університету, доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України.

Спіцин Є. С., професор кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат педагогічних наук.

Черниш В. В., завідувач кафедри педагогіки, методики викладання іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій Київського національного лінгвістичного університету, доктор педагогічних наук, професор.

**Видається за рішенням вченої ради
Київського національного лінгвістичного університету
(протокол № 1 від 29 серпня 2022 року).**

© М. Соловей, В. Кудіна, 2022
© Вид. центр КНЛУ, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
Навчально-тематичний план дисципліни Педагогіка	9
ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОДУЛЬ 1. ЗМІСТОВІ МОДУЛІ: ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ. ДИДАКТИКА (ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ)	11
1.1 ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ	
<i>Тема 1.</i> Педагогіка як наука.....	11
<i>Тема 2.</i> Логіка і методи науково-педагогічного дослідження	14
<i>Тема 3.</i> Розвиток, виховання і соціалізація людської особистості	16
1.2 ДИДАКТИКА (ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ)	
<i>Тема 4.</i> Процес навчання, його закономірності та принципи	19
<i>Тема 5.</i> Зміст сучасної загальної середньої освіти	22
<i>Тема 6.</i> Загальні методи і засоби навчання	26
<i>Тема 7.</i> Форми навчання, форми організації навчання	29
<i>Тема 8.</i> Система контролю і оцінювання результатів навчання учнів.....	32
<i>Зразок модульної контрольної роботи № 1</i>	35
<i>Орієнтовні питання до модульної контрольної роботи № 1</i>	36
ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОДУЛЬ 2. ЗМІСТОВІ МОДУЛІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИХОВАННЯ. ШКОЛОЗНАВСТВО	42
2.1 ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИХОВАННЯ	
<i>Тема 1.</i> Процес виховання	42
<i>Тема 2.</i> Зміст виховання	44
<i>Тема 3.</i> Методи виховання	47
<i>Тема 4.</i> Позакласна виховна робота. Виховна робота класного керівника	50
<i>Тема 5.</i> Основи сімейного виховання, взаємодія школи і сім'ї	53
<i>Тема 6.</i> Педагогічна майстерність учителя як система	56
2.2 ШКОЛОЗНАВСТВО	60
<i>Тема 7.</i> Система освіти в Україні	60
<i>Тема 8.</i> Наукові основи управління закладом загальної середньої освіти....	63
<i>Зразок модульної контрольної роботи № 2</i>	67
<i>Орієнтовні питання до модульної контрольної роботи № 2</i>	68
Система контролю з навчальної дисципліни Педагогіка для студентів денної форми здобуття освіти	72
Перелік орієнтовних питань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни Педагогіка	79
Список рекомендованої літератури з дисципліни Педагогіка	84
Орієнтовна тематика курсових робіт з педагогіки	87

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна **Педагогіка** є однією з найважливіших у системі професійної підготовки майбутніх фахівців, що покликана сприяти оволодінню студентами теоретичними основами педагогічної науки, розвивати в них педагогічне мислення, навчити аналізувати педагогічну дійсність, готувати їх до свідомого оволодіння професійно-педагогічними вміннями та навичками формування в учнів ключових компетентностей.

Передумовою для вивчення навчальної дисципліни **Педагогіка** є успішне опанування курсів Філософія, Психологія, знання теоретичних основ філософії, осмислення на цій основі проблем «олюднення людини», її гуманізації; знання загальних закономірностей і механізмів функціонування психіки людини, психологічних зв'язків і залежностей у розвитку особистості; знання теоретичних основ психології особистості, її пізнавальних процесів, розумового розвитку, її особистісного формування.

У свою чергу, опанування зазначених дисциплін і курсу **Педагогіка** є основою для вивчення курсу Методика навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти та проходження практичної підготовки в закладах загальної середньої освіти.

Призначення навчальної дисципліни. У результаті вивчення навчальної дисципліни **Педагогіка** студенти мають навчитися організовувати власну професійну діяльність на сучасних педагогічних засадах. Вони мають уміти:

- здобувати необхідні знання із філософських засад педагогіки, дидактики, теорії і практики виховання, школознавства, педагогічної майстерності;
- застосовувати набуті знання при розв'язанні професійних завдань;
- проектувати цілі власної професійної діяльності, розробляти програми їх досягнення;
- розробляти і здійснювати програму самовдосконалення, самоосвіти.

Мета і завдання вивчення дисципліни Педагогіка – сформувати у студентів як загальні, так і фахові компетентності, зокрема:

Загальні компетентності:

- **ЗК 1.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- **ЗК 2.** Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України (громадянська компетентність).
- **ЗК 3.** Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).
- **ЗК 4.** Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві, здійснюючи політкоректну та етичну комунікацію з представниками різних соціальних груп і національних культур; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).

- **ЗК 5.** Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, здатність працювати автономно та в команді, мотивуючи людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).
- **ЗК 6.** Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативність і підприємливість (підприємницька компетентність).
- **ЗК 7.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу і системного та творчого мислення.
- **ЗК 8.** Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел і проведення досліджень на належному рівні, дотримуючись принципів академічної доброчесності (дослідницька компетентність).

Фахові компетентності:

А. Інформаційно-цифрова компетентність

- **ФК 14.** Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності.
- **ФК 15.** Здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні освітні ресурси та використовувати цифрові технології в освітньому процесі.

Б. Психологічна компетентність

- **ФК 16.** Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів і використовувати стратегії роботи, які сприяють розвитку позитивної самооцінки та Я-ідентичності учнів.
- **ФК 17.** Здатність формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

Б. Емоційно-етична компетентність

- **ФК 18.** Здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу; усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей у глобальному світі.

Б. Компетентність педагогічного партнерства

- **ФК 19.** Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії (рівноправної та особистісно орієнтованої) з учнями в освітньому процесі.
- **ФК 20.** Здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.
- **ФК 21.** Здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами учителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

В. Інклюзивна компетентність

- **ФК 22.** Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища, забезпечувати в ньому сприятливі умови для кожного учня залежно від його/її індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також надання педагогічної підтримки особам з особливими освітніми потребами.

В. Здоров'язбережувальна компетентність

- **ФК 23.** Здатність організувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу, формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя, здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни.
- **ФК 24.** Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності та надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу.

В. Проєктувальна компетентність

- **ФК 25.** Здатність проєктувати осередки навчання, виховання та розвитку учнів.

Г. Оцінювальна-аналітична компетентність

- **ФК 28.** Здатність здійснювати оцінювання та аналіз результатів навчання учнів, забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів.

Д. Інноваційна компетентність

- **ФК 29.** Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі та використовувати інновації у професійній діяльності.

Д. Здатність до навчання впродовж життя

- **ФК 30.** Здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя.
- **ФК 31.** Здатність взаємодіяти з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, супервізії тощо).

Д. Рефлексивна компетентність

- **ФК 32.** Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.

Зміст навчальної дисципліни **Педагогіка** спрямований на досягнення таких **Програмних результатів навчання:**

- **ПРН 1.** Здатність розуміти основні етапи розвитку і становлення української державності і суспільства, передумови формування та розвитку особистої свободи, відповідальність за збереження культурних надбань, моральних обов'язків особистості, провідні ідеї та концепції філософії.
- **ПРН 2.** Здатність застосовувати знання фундаментальних наук у достатньому обсязі для засвоєння загальнопрофесійних дисциплін.
- **ПРН 3.** Здатність вільно спілкуватися державною мовою усно й письмово під час навчання та виконання службових обов'язків.
- **ПРН 22.** Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів, використовувати стратегії роботи з ними, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, Я-ідентичності.
- **ПРН 23.** Здатність використовувати цифрові пристрої, їх базове програмне забезпечення; працювати з операційними системами, онлайн-сервісами, застосунками, файлами, мережею Інтернет; використовувати відкриті

електронні (цифрові) освітні ресурси педагогічного спрямування для професійного розвитку та обміну педагогічним досвідом, створювати та наповнювати власне е-портфоліо.

- **ПРН 24.** Здатність створювати умови до забезпечення функціонування інклюзивного освітнього середовища, забезпечувати в ньому сприятливі умови для кожного учня, використовувати технології індивідуального та диференційованого навчання з урахуванням їхніх індивідуальних потреб у навчанні, можливостей, здібностей, інтересів, особистісного та фізичного розвитку і реальних навчальних можливостей, здатність до підтримки осіб з особливими освітніми потребами.
- **ПРН 25.** Здатність здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни.
- **ПРН 26.** Здатність формувати мотивацію учнів та організувати їхню пізнавальну діяльність.
- **ПРН 27.** Здатність до взаємодії з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, супервізії тощо), до керування методичними об'єднаннями вчителів.
- **ПРН 28.** Здатність застосовувати механізми реалізації суб'єктних відносин між учителем і учнем, застосовуючи навички координації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів, підтримування їхнього прагнення до саморозвитку, розкриття їхніх здібностей, пізнавальних можливостей.
- **ПРН 29.** Здатність визначати та враховувати запити і очікування батьків щодо навчання своїх дітей, участі в освітньому процесі, а також до прийняття рішень, що стосуються навчання, виховання та розвитку учнів
- **ПРН 30.** Здатність урахувати в освітньому процесі підходи, визначені цілями сталого розвитку: розкривати потенціал учасників освітнього процесу для креативних колективних рішень щодо подолання проблем, які впливають на колектив закладу освіти, місцеву громаду, глобальну спільноту.

Характеристика та зміст навчальної дисципліни. Зміст дисципліни **Педагогіка** розкривається у двох організаційних модулях: у першому подаються такі розділи **Педагогіки**, як **Загальні основи педагогіки** і **Дидактика (Теорія освіти і навчання)**, у другому – **Теорія і практика виховання** та **Школознавство**, які викладаються на 2 курсі у 1 і 2 семестрах відповідно.

Отже, перший організаційний модуль викладається в першому семестрі другого курсу і містить 2 змістові модулі. У змістовому модулі (розділі **Педагогіки**) **Загальні основи педагогіки** висвітлюються теоретико-методологічні основи педагогічної науки, її поняттєво-категорійний апарат, коротка історія становлення світової і вітчизняної педагогіки та освіти, методи науково-педагогічного дослідження. У другому змістовому модулі – **Дидактика (Теорія освіти і навчання)** – розглядаються питання процесу навчання, змісту освіти, методів, засобів, форм і форм організації навчання, діагностики результатів навчання школярів.

Змістові модулі (розділи **Педагогіки**) **Теорія і практика виховання** та **Школознавство** викладаються у 2 семестрі в другому організаційному модулі. У змістовому модулі **Теорія і практика виховання** розкриваються наукові основи процесу виховання, його сутність, закономірності, принципи, зміст, методи, засоби та

форми організації, особливості сімейного виховання на сучасному етапі. Окремі заняття присвячені проблемам формування педагогічної майстерності вчителя. У змістовому модулі **Школознавство** аналізується система освіти в Україні, розкриваються шляхи її вдосконалення та наукові засади управління сучасною школою.

Важливе місце в дисципліні **Педагогіка** відводиться питанням реформування загальної середньої освіти відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції «Нова українська школа» та вивченню теорії і практики сучасної зарубіжної школи.

У пропонованому Силабусі відповідно до вимог чинної системи організації навчального процесу подається тематичний план дисципліни **Педагогіка**, а також основний зміст лекційних і семінарсько-практичних занять. Останні містять питання та завдання теоретичного і практичного характеру, зокрема для обов'язкового самостійного опрацювання в письмовій формі. Такі завдання мають позначку **З**. Наводяться списки рекомендованої основної та додаткової літератури, зразки модульних контрольних робіт, орієнтовні питання до модульних контрольних робіт, вимоги до підсумкового контролю – заліку та іспиту, критерії оцінювання знань, умінь та інших компетентностей студентів; орієнтовна тематика курсових робіт з педагогіки.

Навчальний посібник розрахований на студентів, які вивчають навчальну дисципліну **Педагогіка**, та науково-педагогічних працівників, які її викладають, а також інших зацікавлених осіб.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ ПЕДАГОГІКА

№ з/п	Назва теми	Загальна кількість годин	З них:			
			лекції (год.)	семін.-практ. заняття (год.)	МКР (год.)	сам. робота студ. (год.)
Організаційний модуль 1. Змістові модулі: Загальні основи педагогіки. Дидактика (Теорія освіти і навчання)						
1.1 Загальні основи педагогіки						
1.	Педагогіка як наука	10	2	2		6
2.	Логіка і методи науково-педагогічного дослідження	10	2	2		6
3.	Розвиток, виховання і соціалізація людської особистості	12	2	2		8
	<i>Усього за змістовим модулем</i>	32	6	6		20
1.2 Дидактика (Теорія освіти і навчання)						
4.	Процес навчання, його закономірності та принципи	14	2	2		10
5.	Зміст сучасної загальної середньої освіти	16	2	2		12
6.	Загальні методи і засоби навчання	16	2	2		12
7.	Форми навчання, форми організації навчання	16	2	2		12
8.	Система контролю і оцінювання результатів навчання учнів	16	2	2		12
	<i>Модульна контрольна робота № 1</i>	10			2	8
	<i>Усього за змістовим модулем</i>	88	10	10	2	66
	<i>Усього за організаційним модулем</i>	120	16	16	2	86
Організаційний модуль 2. Змістові модулі: Теорія і практика виховання. Школотзнавство						
2.1 Теорія і практика виховання						
1.	Процес виховання	7	2	2		3
2.	Зміст виховання	7	2	2		3
3.	Методи виховання	7	2	2		3
4.	Позакласна виховна робота. Виховна робота класного керівника	9	2	4		3
5.	Основи сімейного виховання, взаємодія школи і сім'ї	7	2	2		3
6.	Педагогічна майстерність учителя як система	7	2	2		3
	<i>Усього за змістовим модулем</i>	44	12	14		18

2.2 Школознавство						
7.	Система освіти в Україні	4	2			2
8.	Наукові основи управління закладом загальної середньої освіти	6	2	2		2
	<i>Модульна контрольна робота № 2</i>	6			2	4
	<i>Усього за змістовим модулем</i>	16	4	2		8
	<i>Усього за організаційним модулем</i>	60	16	16	2	26
	<i>Усього з дисципліни</i>	180	32	32	4	112

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОДУЛЬ 1. ЗМІСТОВІ МОДУЛІ: ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ. ДИДАКТИКА

1.1 Загальні основи педагогіки

Тема 1. ПЕДАГОГІКА ЯК НАУКА

Лекція

Сутність педагогіки як науки, її об'єкт, предмет і завдання. Функції педагогіки: загальнотеоретична, прогностична, практична. Педагогіка як наука і мистецтво.

Основні етапи розвитку педагогіки і освіти. Основні напрями модернізації системи вітчизняної освіти на сучасному етапі.

Основні категорії педагогіки: виховання, освіта, освітній процес, навчання.

Система педагогічних наук. Історія педагогіки. Загальна педагогіка (основні розділи: Загальні основи педагогіки, Дидактика (Теорія освіти і навчання), Теорія і практика виховання, Школознавство). Галузеві педагогічні науки: соціальна педагогіка, вікова педагогіка: переддошкільна, дошкільна педагогіка, педагогіка школи, педагогіка професійної (професійно-технічної) освіти, педагогіка вищої школи, сімейна (родинна) педагогіка; виробнича, військова, інженерна, спортивна, лікувальна педагогіка. Спеціальні педагогічні науки: сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка. Порівняльна педагогіка. Методики навчання окремих предметів як складники системи педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками (філософією, психологією, фізіологією, соціологією, економікою, медичними науками, літературою, історією та ін.).

Семінарсько-практичне заняття № 1

Тема 1. Педагогіка як наука

Опорні поняття: педагогіка, виховання, освіта, освітній процес, навчання, загальні основи педагогіки, дидактика, теорія і практика виховання, школознавство, об'єкт педагогіки, предмет педагогіки, вікова педагогіка, спеціальна педагогіка, соціальна педагогіка, історія педагогіки, порівняльна педагогіка, методики навчання окремих предметів.

1. Об'єкт і предмет педагогіки. Завдання педагогіки.

Практичні завдання:

- Сформулюйте кілька проблемних питань до Ваших одногрупників з теми семінарсько-практичного заняття. Підготуйте свої варіанти відповідей на них.
- У чому, на Вашу думку, полягає головна функція освіти в суспільстві?
- Проаналізуйте підходи авторів різних підручників, навчальних посібників з педагогіки до визначення її об'єкта та предмета. Що є спільним у цих визначеннях?

2. Основні категорії педагогіки як науки.

Практичні завдання:

- Прокоментуйте зміст основних термінів, визначених у статті 1 Закону України «Про освіту» (2017 р.).
- Який новий зміст вкладається в поняття «освітній процес» згідно із Законами України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020) і Концепцією «Нова українська школа»?
- У чому різниця між поняттями "освічена людина" та "вихована людина"?
- Доведіть єдність основних категорій педагогіки в розв'язанні завдань професійної підготовки майбутнього фахівця.

3. Схарактеризуйте етапи розвитку педагогіки.

Практичні завдання:

✎ Виконайте на вибір одне із запропонованих завдань:

- А. С. Макаренко писав: "Узагалі педагогіка є найбільш діалектичною, рухливою, складною і різнобічною наукою. Ось це твердження і є основним символом моєї педагогічної віри". Визначте і охарактеризуйте чинники, що підтверджують складність педагогіки як теоретичної і практичної науки. Синтезуйте чинники, об'єднавши їх за такими ознаками:
 - ✓ діалектичність;
 - ✓ мобільність;
 - ✓ різнобічність;
 - ✓ спрямованість на особливий предмет;
 - ✓ ...
- Проаналізуйте, чого чекає сучасне суспільство від учителя.
- Видатний китайський мудрець Конфуцій зазначав: «Молодь удома повинна бути шанобливою до батьків, поза домом – поважною до старших, відзначатися обережністю та щирістю, щедрою любов'ю до всіх і зближуватися з людьми людськими. Якщо з дотриманням цього залишається час, то присвячуй його учінню» [Наведено за: Коваленко Н. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб. / За заг. ред. Є. І. Коваленко. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. С. 10].
Прокоментуйте вислів Конфуція. Визначте педагогічні позиції видатного мислителя. Чи близькі вони сучасній педагогіці? Обґрунтуйте свою думку.

4. Структура та галузі педагогіки.

5. Взаємозв'язок педагогіки з психологією та іншими науками.

Практичне завдання:

- Висловіть своє розуміння вислову: "Психологія без педагогіки безкорисна, педагогіка без психології безсильна". Назвіть конкретні приклади взаємовпливу цих наук.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Закон України «Про освіту» (стаття 1). URL : www.golos.com.ua/article/294010
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. Закон України «Про вищу освіту». URL : zakon.rada.gov.ua/go/1556-18
4. Конституція України (статті 23, 52, 53). Київ : Преса України, 1997.
5. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf
6. Розвиток освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч. XX ст.) : Нариси / Відп. ред. М. Д. Ярмаченко. Київ : Рад. школа, 1991. 381 с.
7. Основні орієнтири виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. URL : <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>

Додаткова:

1. Бондар В. Педагогіка і філософія: взаємодія і взаємозв'язок // Вища освіта України. 2002. № 3. С. 9 – 12.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 14 – 18.
3. Зайченко І. В. Педагогіка: підруч. Київ : Вид. Ліра-К, 2020. С. 6 – 21.
4. Зайченко І. В. Історія педагогіки у двох книгах. Київ : Видавничий дім «Слово». 2010. Кн. 1. Історія зарубіжної педагогіки. 2010. 624 с.
5. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 43 – 47.
6. Левківський М. В. Історія педагогіки. Київ : Центр навч. літератури, 2019. 380 с.
7. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-є., доп. і переробл. Київ, 2007. С. 11 – 40.
8. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Педагогічна думка, 2001. 514 с.
9. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка. Київ : Вид-во ЦУЛ, 2019. 228 с.
10. Сікорський П. Нова педагогіка. Київ, 2021. 540 с.
11. Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-тє, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 11 – 17.
12. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 9 – 23.

Інформаційні ресурси:

1. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України. URL: <http://www.library.edu-ua.net/id/485/>
2. Електронна бібліотека праць класиків педагогіки. URL : http://www.klex.ru/books/age_psychology/diary.rar
3. Електронний навчально-методичний посібник з історії педагогіки. URL : http://www.rsu.edu.ru/files/e-learning/Shetinina_History
4. Зайченко І. В. Історія зарубіжної педагогіки. Навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово». 2010. 624 с. URL :

http://megalib.com.ua/book/9_Istoriya_Hedagogiki_Kniga_1_Istoriya_zarybijnoi_pedagogiki.html

5. *Нова українська школа: порадник для вчителя* / Під заг. ред. Бібік Н. М. К. : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
6. *Нова українська школа* – Home|Facebook. URL : <https://www.facebook.com/nus.org.ua/>
7. *Фіцула М. М.* Педагогіка. URL : http://pidruchniki.ws/1953011035076/pedagogika/rozvitok_shkoli_vihovannya
8. *Педагогічний словник*. URL : <http://enc-dic.com/pedagogics>

Тема 2. ЛОГІКА І МЕТОДИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Лекція

Місце наукових досліджень у розв’язанні завдань педагогіки. Складники дослідження (об’єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза, методи, наукова новизна і теоретичне значення, практична значущість дослідження). Принципи проведення наукових досліджень (цілісність, комплексне використання методів, об’єктивність, історизм, ефективність та ін.).

Основні рівні педагогічних досліджень: методологічний, теоретичний, емпіричний.

Методи науково-педагогічних досліджень. Теоретичні методи дослідження (аналіз і синтез, індукція й дедукція, аналогія, порівняння, узагальнення, класифікація та інші). Емпіричні методи дослідження (педагогічне спостереження, бесіда, інтерв’ю, тестування, анкетування, соціометричне анкетування, узагальнення незалежних характеристик, вивчення продуктів діяльності учнів, вивчення шкільної документації, експеримент (природний і лабораторний, констатувальний і формувальний), статистичний аналіз педагогічних явищ тощо).

Етапи наукового дослідження: визначення проблеми, вивчення стану проблеми в літературі, аналіз шкільної практики, формулювання гіпотези, проведення експериментальної роботи, вивчення передового досвіду, узагальнення результатів, оформлення результатів дослідження і впровадження їх у життя.

Семінарсько-практичне заняття № 2

Тема 2. Логіка та методи науково-педагогічного дослідження

Опорні поняття: наукове дослідження, об’єкт дослідження, предмет дослідження, мета дослідження, завдання дослідження, гіпотеза дослідження, методи науково-педагогічних досліджень, наукова новизна і теоретичне значення дослідження, практична значущість дослідження, етапи наукового дослідження.

1. *Обґрунтуйте необхідність використання педагогом методів науково-педагогічних досліджень.*

2. Охарактеризуйте основні групи методів науково-педагогічних досліджень.

Практичне завдання:

✎ Виконайте на вибір одне із запропонованих завдань:

- Розробіть анкету для вивчення здібностей (або потреб, або інтересів) учнів і опишіть порядок її укладання і проведення (вік учнів – за вибором студента).
- Складіть план бесіди з батьками учнів з метою залучення їх до побудови індивідуальної освітньої траєкторії дитини і опишіть порядок підготовки й умови ефективного проведення бесіди (клас – за вибором студента).
- Наведіть приклад соціометричного опитування в студентській академічній групі.
- Продемонструйте на конкретному прикладі конкретної наукової проблеми тісний зв'язок методів аналізу і синтезу.

3. Основні етапи наукового дослідження.

Практичне завдання:

- Відповідно до однієї з тем курсової роботи (див. стор. 87–91) визначте об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження.

4. Організація наукової роботи студентів в університеті. Навчально-наукові й кваліфікаційні роботи студентів.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. *Методологія та технологія науково-педагогічних досліджень*: посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ленвіт, 2009. 192 с.

Додаткова:

1. Волкова Н. П. *Педагогіка*: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 20 – 35.
2. Дубасенюк О. А. *Практикум з педагогіки*: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Житомир, 2002. 483 с.
3. Зайченко І. В. *Педагогіка*: підруч. Київ : Вид. Ліра-К, 2020. С. 22 – 48.
4. Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень*: навч. посіб. Київ : Кондор, 2003. 192 с.
5. Мойсеюк Н. Є. *Педагогіка*: навч. посіб. Вид. 5-є, доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 41 – 51.
6. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. *Методологія науково-педагогічних досліджень*. Рівне : Волинські обереги, 2013. 316 с.
7. Сікорський П. *Нова педагогіка*. Київ, 2021. 540 с.
8. Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. *Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання*: навч. посіб. Вид. 3-тє, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 18 – 27.

9. Тушева В. В. Основи науково-педагогічних досліджень: навч.-метод. посіб. Харків, 2006. 219 с.
10. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 24 – 39.
11. Шейко В. М., Кушнарченко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підруч. Вид. 7-е, стер. Київ : Знання, 2011. С. 127 – 151.

Тема 3. РОЗВИТОК, ВИХОВАННЯ І СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ

Лекція

Поняття розвитку та соціалізації особистості. Види розвитку. Людина як організм, індивід, особистість та індивідуальність. Розвиток людини, соціалізація її особистості. Боротьба суперечностей як рушійна сила розвитку. Закономірності розвитку особистості.

Спадковість і розвиток. Детермінована та змінна частини спадкової програми розвитку людини. Проблема успадкування спеціальних задатків, інтелектуальних і моральних якостей.

Вплив середовища на розвиток людини. Види середовища: природне (географічне) та соціальне; макро-, мезо-, мікросередовище.

Розвиток і виховання. Умови ефективного впливу виховання на розвиток особистості. Зона актуального розвитку та зона найближчого розвитку дитини. Шляхи розвитку особистості школяра.

Діяльність і спілкування як чинники розвитку та соціалізації особистості.

Діагностика розвитку. Діагностика фізичного, духовного та соціального розвитку особистості. Врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання і виховання. Криза віку, провідна діяльність, вікові новоутворення в житті дитини.

Сутність і зміст інклюзивної освіти.

Семінарсько-практичне заняття № 3

Тема 5. Розвиток, виховання і соціалізація людської особистості

Опорні поняття: *розвиток, види розвитку, особистість, індивідуальність, соціалізація особистості, спадковість, задатки, здібності, акселерація, ретардація, середовище, види середовища, рушійна сила розвитку, зона актуального розвитку, зона найближчого розвитку.*

1. Поняття про розвиток і соціалізацію особистості.

Практичні завдання:

- У чому відмінність понять "розвиток" і "соціалізація особистості", "індивід", "особистість" та "індивідуальність"? Яке значення цих понять для педагогіки?
- Поясніть, чому індивід може стати особистістю тільки в людському суспільстві.

2. Вплив основних чинників на розвиток і соціалізацію особистості.

Практичні завдання:

✎ Виконайте на вибір одне із запропонованих завдань:

- Згідно з теорією видатного українського психолога Г. Костюка, особистість розглядається як «система систем». Підтвердіть або спростуйте думку вченого власними міркуваннями.
 - На думку вчених індивідом народжуються, особистістю стають, індивідуальність відстоюють». Як Ви розумієте вислів учених? Аргументуйте свою відповідь.
 - Наведіть приклади навчальних завдань, що знаходяться в зоні актуального розвитку дитини, в зоні найближчого розвитку, поза межами зони найближчого розвитку. Запроєктуйте, як кожний тип навчальних завдань впливатиме на розвиток особистості (клас, предмет – на вибір студента).
 - Поясніть причини затримки розвитку дітей у разі відсутності спілкування або в умовах недостатнього спілкування дитини з людьми.
 - Порівняйте специфіку процесу розвитку сучасних сільських і міських дітей в Україні і одній з країн, мова якої вивчається. Виокреміть переваги сільських і міських соціальних і природних чинників розвитку.
- ✎ Проаналізуйте пораду 51 з книги В. О. Сухомлинського "Сто порад учителю". Визначте умови, за яких виховання стає вирішальним чинником розвитку дитини в сучасних умовах.

3. Характеристика вікових особливостей учнів.

Практичне завдання:

✎ Підготуйте колективну (2–3 студенти) презентацію з обраного Вами вікового періоду школярів.

Визначте фізичні, психологічні, соціальні особливості дитини певного вікового періоду, а також дайте характеристику кризи віку, провідної діяльності і вікових новоутворень дитини обраного Вами віку.

4. Діагностика розвитку особистості.

Практичне завдання:

▪ Що, на Вашу думку, повинна дізнатися про людину педагогіка, щоб «виховати її в усіх відношеннях»?

5. Сутність і зміст інклюзивної освіти.

Практичне завдання:

▪ Проаналізуйте положення Закону України «Про освіту» (2017 р.) (статті 19 і 20) про сутність і зміст інклюзивної освіти. Висловіть Ваше ставлення.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Выготский Л. С. Проблема обучения и умственного развития в школьном

- возрасте // Педагогическая психология. Москва : Педагогика, 1991. С. 374 – 390.
2. Закон України «Про освіту» (статті 19, 20). URL : www.golos.com.ua/article/294010
 3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
 4. Костюк Г. С. Про роль спадковості, середовища і виховання в психічному розвитку дитини. Розвиток і виховання // Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ, 1989. С. 98 – 184.
 5. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf
 6. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
 7. Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. URL : <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>
 8. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю (порада 51). Вибр. твори в 5-и т. Т. 2. Київ : Рад. школа, 1977. С. 532 – 535.
 9. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання (Передмова). Вибр. пед. твори в 2-х т. Т. 1. Київ : Рад. школа, 1983. С. 192 – 221.

Додаткова:

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 35 – 93.
2. Зайченко І. В. Педагогіка: підруч. Київ : Вид. Ліра-К, 2020. С. 49 – 72.
3. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 52 – 65.
4. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-е, доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 52 – 86.
5. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка. Київ : Вид-во ЦУЛ, 2019. 228 с.
6. Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 28 – 36.
7. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ : Рад. школа, 1985. С. 41 – 48.
8. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 39 – 54.

1.2 Дидактика (Теорія освіти і навчання)

Тема 4. ПРОЦЕС НАВЧАННЯ, ЙОГО ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРИНЦИПИ

Лекція

Поняття про дидактику як галузь педагогічної науки. Предмет дидактики. Основні дидактичні категорії: навчання, освіта, викладання, учіння, освітній процес, зміст освіти, методи, форми здобуття освіти, форми, форми організації навчання, засоби, результати навчання. Взаємозв'язок дидактики і окремих методик. Дидактичні системи: традиційна, педоцентрична, сучасна гуманістична.

Сутність процесу навчання. Структурні компоненти процесу навчання: цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольно-регулюючий, оцінювально-результативний, емоційно-вольовий, ресурсний.

Двосторонній характер процесу навчання. Викладання як діяльність вчителя, його структура: планування діяльності вчителя, організація навчальної діяльності учнів, стимулювання активної навчальної діяльності, здійснення контролю, регулювання, коригування навчально-пізнавальної діяльності, аналіз результатів. Учіння – навчально-пізнавальна діяльність учнів, що здійснюється під керівництвом учителя та самостійно.

Рушійні сили процесу навчання.

Функції процесу навчання: освітня, розвивальна, виховна, дослідницька, самоосвітня та їх взаємозв'язок.

Основні закономірності процесу навчання: обумовленість навчання суспільними потребами; взаємозалежність процесів навчання, освіти, виховання, розвитку особистості; взаємозв'язок процесів викладання і учіння; залежність активності навчальної діяльності учнів від наявності в них пізнавальних мотивів; залежність навчального процесу від реальних навчальних можливостей школярів; взаємозалежність мети, завдань, змісту, методів, форм і результатів у навчальному процесі; залежність ефективності навчального процесу від умов, в яких він відбувається (навчально-матеріальних, гігієнічних, морально-психологічних, естетичних).

Принципи навчання: вихідні положення, що визначають зміст, форми, форми організації і методи навчального процесу відповідно до цілей і закономірностей навчання. Характеристика принципів навчання: принцип спрямованості навчання на розв'язання завдань освіти, розвитку й виховання; принципи науковості, зв'язку навчання з життям, з практикою, систематичності і послідовності, доступності, свідомості й активності, наочності, міцності знань, умінь і навичок, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів та інші. Умови реалізації принципів навчання.

Психологічний і педагогічний аспекти засвоєння учнями знань.

Основні етапи (ланки) процесу засвоєння знань: сприймання, осмислення і розуміння, узагальнення, закріплення, застосування знань, умінь і навичок, аналіз результатів.

Мотивація учіння школярів. Потреби та інтереси як основа мотивації учіння. Види мотивів, їх формування та розвиток, вивчення їх учителем; формування навчальних інтересів; пізнавальні інтереси в навчанні; навчально-пізнавальна активність, самостійність і творча ініціатива учнів.

Процес навчання в сучасній зарубіжній школі.

Семінарсько-практичне заняття № 4

Тема 4. Процес навчання, його закономірності та принципи

Опорні поняття: дидактика, дидактична система, освітній процес, процес навчання, структурні компоненти процесу навчання, викладання, учіння, основні етапи процесу засвоєння знань, мотивація учіння школярів, рушійні сили навчального процесу, функції процесу навчання, закономірності навчального процесу, принципи навчання.

1. Поняття процесу навчання, його структура, компоненти, рушійні сили та функції.

Практичні завдання:

- Сформулюйте кілька проблемних питань до Ваших одногрупників з теми семінарсько-практичного заняття. Підготуйте свої варіанти відповідей на них.
- Дайте порівняльну характеристику структури процесів викладання та учіння, вказавши на їх спільні риси і відмінності.
- ☞ * Сформулюйте виховну та розвивальну цілі на прикладі одного з уроків іноземної мови (клас, тема уроку – на вибір студента).
- ☞ * Прокоментуйте зміст функцій навчального процесу на прикладі конкретного уроку в конкретному класі (за Вашим вибором).

**Виконується одне із завдань за вибором студента.*

2. Характеристика закономірностей і принципів процесу навчання, їх взаємозв'язок.

Практичні завдання*:

- ☞ Опишіть, як на уроці іноземної мови забезпечити позитивну мотивацію навчання, інтерес, свідому дисципліну. Доведіть на прикладах правильність своєї відповіді (клас – на вибір студента).
- ☞ Між компонентами освітнього процесу виділяють певні зв'язки – інформаційні, організаційно-діяльнісні, комунікативні, управління та самоврядування, причинно-наслідкові, генетичні, які виявляють історичні тенденції, традиції в навчанні й вихованні, забезпечують певну наступність і послідовність при плануванні й реалізації нових етапів освітнього процесу. Проілюструйте на конкретних прикладах зміст окремих з названих зв'язків (за Вашим вибором).

- ✎ Продумайте шляхи реалізації принципу індивідуалізації (або диференціації) в умовах Нової української школи. Порівняйте з досвідом зарубіжної школи, до прикладу, у Фінляндії чи Естонії.

3. Основні етапи процесу засвоєння знань учнями.

Практичне завдання*:

- ✎ Побудуйте логічну схему та доведіть зв'язок між поняттями «процес навчання», «учіння», «засвоєння».

**Виконується одне із завдань за вибором студента.*

4. Мотивація учіння школярів. Види мотивів.

Практичні завдання:

- На основі власних спостережень назвіть найголовніші мотиви учіння сучасних старшокласників.
- Що б Ви порадили учителеві змінити в освітньому процесі базового рівня середньої освіти?
- Сформулюйте аргументовані судження на користь вивчення учнями іноземної мови.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Амонашвили Ш. А. Как живёте, дети? Москва : Просвещение, 1991. 175 с.
2. Закон України «Про освіту» (стаття 1). URL : www.golos.com.ua/article/294010
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
4. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf

Додаткова:

1. Бондар В. І. Дидактика. Київ : Либідь, 2005. С. 6 – 43, 63 – 77, 132 – 156.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 238 – 247, 284 – 293, 314 – 320.
3. Галус О. М., Шапошнікова. Л. М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. С. 129 – 134.
4. Дубасенюк О. А., Семенюк Т. В., Антонова О. Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності. Житомир, 2003. 192 с.
5. Зайченко І. В. Педагогіка: підруч. Київ : Вид. Ліра-К, 2020. С. 73 – 87, 117 – 159.
6. Кайнова В. Організація роботи з учнями, які мають високу мотивацію до навчально-пізнавальної активності // Рідна школа. 2009. № 7. С. 23 – 27.
7. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 85 – 133.
8. Левченко Т. І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності: монографія.

- Вінниця : Нова Книга, 2011. С. 183 – 308.
9. *Левченко Т. И.* Современные дидактические концепции в образовании: монография. Киев : МАУП, 1995. 168 с.
 10. *Малафійк І. В.* Дидактика новітньої школи: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : Слово, 2015. С. 7 – 36, 81 – 134.
 11. *Мойсеюк Н. С.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-е, доп. і переробл. Київ, 2007. С. 156 – 183, 213 – 266.
 12. *Пащенко М. І., Красноштан І. В.* Педагогіка. Київ : Вид-во ЦУЛ, 2019. 228 с.
 13. *Педагогічний словник* / За ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Педагогічна думка, 2001. 514 с.
 14. *Сікорський П.* Нова педагогіка. Київ, 2021. 540 с.
 15. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 37 – 49.
 16. *Фіцула М. М.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 78 – 98.
 17. *Чайка В. М.* Основи дидактики. Київ : Академвидав, 2011. 240 с.

Тема 5. ЗМІСТ СУЧАСНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Лекція

Поняття змісту освіти. Суспільно-історичний характер змісту освіти. Історія розвитку теорій змісту освіти. Модернізація змісту освіти в сучасній школі України відповідно до Законів України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Концепції «Нова українська школа». Джерела і чинники формування змісту освіти. Критерії відбору змісту загальної середньої освіти. Профільне навчання.

Сутність компетентного підходу до визначення і формування змісту сучасної освіти. Поняття компетентності як динамічної комбінації знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та / або подальшу навчальну діяльність. Ключові компетентності відповідно до Законів України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Концепції «Нова українська школа».

11 ключових компетентностей учнів Нової української школи: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість і фінансова грамотність. Наскрізні вміння. Програмні результати навчання.

Стандарти освіти, проблеми їх розробки. Структура стандарту освіти в Україні. Інваріантний і варіативний складники змісту загальної середньої освіти. Профільність середньої освіти: академічне і професійне спрямування. Типова освітня програма, освітня програма закладу освіти, їх складники. Навчальний план, сутність інваріантного і варіативного складників. Модельна навчальна програма, навчальна програма предмета, принципи їх побудови, вимоги до їх структури.

Підручники і навчальні посібники. Педагогічні, психологічні, методичні, художні та інші вимоги до них. Електронні підручники. Навчально-методичні комплекси з іноземних мов для середньої школи. Зростаюча роль навчальної літератури в організації самостійної роботи учнів.

Зміст освіти сучасної зарубіжної школи.

Семінарсько-практичне заняття № 5

Тема 5. Зміст сучасної загальної середньої освіти

Опорні поняття: зміст освіти, знання, уміння, навички, компетентність, ключові компетентності учнів Нової української школи, наскрізні уміння, програмні результати навчання, стандарт освіти, освітня програма, навчальний план, навчальна програма, підручник, посібник, інваріантний і варіативний складники змісту освіти.

1. Поняття змісту освіти. Основні вимоги до визначення змісту освіти. Ключові компетентності учнів Нової української школи. Наскрізні уміння.

Практичні завдання:

- На основі вивчення рекомендованої літератури визначте чинники, які зумовлюють формування змісту освіти в кожній державі.
 - За якими напрямками в історії освіти удосконалювався зміст загальної освіти і як це відбувається сьогодні? Дослідіть історію питання.
- 2. Поняття стандарту освіти та його структура. Освітня програма. Навчальний план. Їх інваріантний і варіативний складники.**

Практичні завдання:

- ✎ *Основна ідея Нової української школи полягає у переході від школи знань до школи компетентностей. Познайомтесь із Законами України «Про освіту» (2017 р.) і «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), выпишіть ключові компетентності, визначені в них. З огляду на Ваш шкільний досвід прокоментуйте важливість реалізації в житті учня будь-яких двох з них.
- ✎ У переліку ключових компетентностей, що визначені Законами України «Про освіту» і «Про повну загальну середню освіту», виокреміть ті, які називають “soft skills”. Охарактеризуйте їх роль у формуванні особистості школяра.
- На основі аналізу Концепції «Нова українська школа» визначте сутність понять «ключові компетентності» і «наскрізні уміння». Яким чином вони,

на Вашу думку, взаємодіючи, утворюють «канву» розвитку учня? Відповідь аргументуйте.

- Проаналізуйте статтю 12 Закону України «Про освіту» (2017 р.) та статтю 4 Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), визначте структуру і зміст профільної середньої освіти.
- Проаналізуйте структуру Державного стандарту початкової освіти (2017 р.) або базової середньої освіти (2020 р.), охарактеризуйте його складники.

3. Структура навчальної програми, принципи її побудови.

Практичні завдання:

- ✎ *Зробіть аналіз пояснювальної записки навчальної програми з іноземної мови для 5 класу. Сформулюйте основні завдання, що стоять перед навчальною дисципліною.
- ✎ *Проаналізуйте модельну чи навчальну програму дисципліни, викладену на вебсайті школи (за Вашим вибором) щодо її структури та дотримання в ній вимог Закону України «Про повну загальну середню освіту».

4. Підручник і навчальний посібник, основні вимоги до них.

Практичні завдання:

- ✎ *Підготуйте виступ на тему: «Підручник учора, сьогодні, завтра». Для аналізу можете обрати підручник **Волощук Є., Зарубіжна література. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Генеза, 2022. 256 с.,** укладений до відповідної модельної програми.
- ✎ * Проаналізуйте один із підручників із зарубіжної літератури для 5–6 класу Нової української школи (за Вашим вибором), визначте, що відрізняє його від традиційного підручника, за яким, до прикладу, навчалися Ви.
- ✎ * Ознайомтеся з різними сучасними підручниками з іноземної мови для 5 класу, охарактеризуйте їх структуру. У чому відмінність одного підручника від іншого? У чому їх спільність? Сформулюйте основні вимоги до змісту сучасного підручника з іноземної мови та його оформлення.

**Письмово виконується одне із запропонованих завдань (за вибором студента).*

5. Особливості побудови змісту освіти в середніх школах країн, мова яких вивчається.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Державний стандарт початкової освіти, 2018. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL : ru.osvita.ua/legislation/ser_osv/76886/
3. Закон України «Про освіту» (статті 12, 32, 33). URL : www.golos.com.ua/article/294010

4. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
5. Модельні програми пілоту НУШ. URL : <http://mon.gov.ua/ua/tag/pilot-nusha>
6. Національна рамка кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (В редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
7. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини/202016/12/05/Konceptziya.pdf
8. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ. : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL : <http://nus.org.ua/np-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
9. Орієнтовні вимоги оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти. URL : www.mon.gov.ua/img/

Додаткова:

1. Богуславський М. Розвиток теоретичних основ змісту загальної освіти у вітчизняній педагогіці // Шлях освіти. 2010. № 10. С. 2 – 8.
2. Бондар В. І. Дидактика. Київ : Либідь, 2005. С. 44 – 62.
3. Буряк В. Методологічні основи розвивального навчання // Рідна школа. 2009. № 5 – 6. С. 3 – 7.
4. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 266 – 284.
5. Дробітько А. «М'яка» компетентність особистості як сенс навчання // Вища школа. 2020. № 4. С. 104 – 110.
6. Зайченко І. В. Педагогіка: підруч. К. : Вид. Ліра-К, 2020. С. 160 – 188.
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Б-ка з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : "К.І.С.", 2004. 112 с.
8. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 134 – 149.
9. Малафійк І. В. Дидактика новітньої школи: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Слово, 2015. С. 12 – 40, 101 – 130.
10. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-е, доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 184 – 212.
11. Папіжук В. Модернізація змісту шкільної освіти у Франції: компетентнісний підхід // Рідна школа. 2008. № 5. С. 75 – 78.
12. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка. Київ : Вид-во ЦУЛ, 2019. 228 с.
13. Сікорський П. Нова педагогіка. Київ, 2021. 540 с.
14. Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: Навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 50 – 65.
15. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 98 – 120.

Тема 6. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИ І ЗАСОБИ НАВЧАННЯ

Лекція

Поняття про методи навчання. Сутність, основні функції методів навчання. Прийом як складник методу навчання і як самостійна дидактична категорія. Генеза методів навчання.

Різні підходи до класифікації методів навчання: відповідно до логіки суспільно-історичного пізнання (чуттєве сприйняття, абстрактне мислення, практика); за джерелом знань; за характером пізнавальної діяльності учнів; за особливостями діяльності учителя і учнів; логіко-структурний підхід та інші.

Характеристика методів навчання за функціональним підходом:

- а) **методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів:** словесні, наочні, практичні; індуктивні та дедуктивні; репродуктивні та проблемно-пошукові; методи роботи під керівництвом вчителя та методи самостійної роботи учнів;
- б) **методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів:** методи формування пізнавального інтересу учнів (створення ситуації захоплення, створення ситуації новизни навчального матеріалу, пізнавальні ігри, аналіз життєвих ситуацій, створення ситуації успіху, навчальні дискусії); методи стимулювання й мотивації обов'язку і відповідальності в учінні (роз'яснення соціальної та особистісної значущості учіння, пред'явлення навчальних вимог, заохочення та осуд);
- в) **методи контролю і самоконтролю в навчанні:** методи усного контролю (опитування тощо), методи письмового контролю (письмові контрольні роботи тощо), методи лабораторно-практичного контролю (лабораторні роботи, тестова, графічна перевірка знань, програмований контроль), методи онлайн-контролю, самоконтроль і самооцінка.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання в умовах Нової української школи.

Інтерактивні методи навчання: акваріум, ажурна пилка, ротаційні двійки / трійки, броунівський рух, мозковий штурм, незакінчені речення та інші.

Поняття про засоби навчання: їх характеристика та застосування в навчальному процесі.

Умови оптимального вибору методів і засобів навчання: врахування навчально-виховної мети, завдань, змісту навчального матеріалу, рівня підготовленості учнів, сформованості навчальних умінь і навичок, віку учнів, рівня підготовки вчителя тощо. Академічна свобода вчителя у виборі методів і засобів навчання. Особливості використання методів в умовах онлайн навчання.

Основні методи та засоби навчання в зарубіжній теорії і практиці закладів загальної середньої освіти.

Семінарсько-практичне заняття № 6 Тема 6. Загальні методи і засоби навчання

Опорні поняття: методи навчання (загальні і спеціальні), прийом навчання,

засіб навчання, класифікація методів навчання, методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів, методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів, методи контролю та самоконтролю у навчанні, засоби навчання, їх класифікація.

1. **Поняття про метод, прийом, засіб навчання.**

Практичне завдання:

- Проаналізуйте визначення поняття «метод навчання» відомими дидактами; оберіть найбільш доцільніше з них, аргументуйте Ваш вибір: а) «система дій...» (В. О. Онішук); б) «система прийомів і способів...» (А. М. Алексюк); в) «спосіб взаємодії...» (А. М. Бойко).

2. **Основні підходи до класифікації методів навчання. Характеристика окремих груп методів навчання.**

3. **Умови оптимального вибору та поєднання методів і засобів навчання.**

Практичні завдання:

- Оцініть співвідношення традиційних та інноваційних методів навчання на уроках з різних навчальних дисциплін у школі, де Ви навчалися.

✎ Виконайте на вибір одне із запропонованих завдань:

- Покажіть можливість поєднання словесного, індуктивного, проблемно-пошукового методів навчання в один полінарний метод на прикладі одного з уроків іноземної мови (клас, тема уроку – за вибором студента).
- Проаналізуйте один з сучасних підручників іноземної мови для середньої школи. Визначте прийоми активізації пізнавальної активності учнів у процесі роботи з навчальною книгою.
- Покажіть приклад (прикладі) використання інтерактивних методів навчання (клас, навчальна дисципліна – за вибором студента).

✎ Створіть в академічній групі мікрогрупи з 3 – 4 осіб, які мають обговорити та розробити в системі PowerPoint, Prezi тощо такі проєкти:

А). Проаналізуйте (на вибір) досвід відомих педагогів-новаторів:

М. П. Гузика, В. Ф. Шаталова, М. М. Палтишева, Г. С. Сазоненко, О. М. Остапчука, інших. Передбачте відповідь на такі питання:

1. Яке надзавдання поставив перед собою педагог-новатор?
2. У чому своєрідність і новаторство методичної системи вчителя?
3. Поясніть, з огляду на Ваш власний досвід, як реалізуються ідеї педагога-новатора у практиці сучасної української школи?

Б) Уважно передивіться онлайн урок, рекомендований МОН України (навчальний предмет, клас – за Вашим вибором). Проаналізуйте систему методів, прийомів, засобів, які використовує вчитель з погляду їх оптимальності та ефективності.

4. **Методи та засоби навчання в середніх школах країн, мова яких**

вивчається.

Практичне завдання:

- *Які методи та засоби навчання Ви запропонували б запозичити із зарубіжної школи для застосування в умовах Нової української школи?*

📖 ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. *Закон України «Про освіту»* (стаття 54). URL : www.golos.com.ua/article/294010
2. *Закон України «Про повну загальну середню освіту»*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4&3-20>
3. *Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи*. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/konceptziya.pdf
4. *Нова українська школа: poradnyk dlya uchytelya* / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL : <http://nus.jrg.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
5. *Педагогічний пошук* / Упор. І. М. Баженова. Київ : Рад. школа, 1988. С. 3 – 89, 127 – 250.
6. *Шаталов В. Ф. Эксперимент продолжается*. Донецк : Сталкер, 1989. 396 с.

Додаткова:

1. *Алексюк А. М. Загальні методи навчання в школі*. Вид. 2-е. Київ : Рад. школа, 1981. С. 31 – 47, 197 – 234.
2. *Бондар В. І. Дидактика*. Київ : Либідь, 2005. С. 78 – 96.
3. *Варшавська М. Ю. Методика використання елементів дискусії на інтерактивному уроці* // Історія та правознавство. 2005. № 31. С. 2 – 5.
4. *Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб.* Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 320 – 373.
5. *Зайченко І. В. Педагогіка: підруч.* Київ : Вид. Ліра-К, 2020. С. 189 – 219.
6. *Комар О. Навчання школярів за інтерактивними методами* // Рідна школа. 2006. № 5. С. 47 – 60.
7. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підруч.* Київ : Знання, 2007. С. 150 – 163.
8. *Малафійк І. В. Дидактика новітньої школи: навч. посіб. для студ. ВНЗ*. Київ: Слово, 2015. С. 220 – 249.
9. *Мартиненко С. Методи навчання та їх класифікація* // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2006. № 1, С. 3 – 13.
10. *Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб.* Вид. 5-е, доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 267 – 298.
11. *Пальтова Т. А. Сучасні методи навчання: досвід впровадження* // Завуч. 2005. № 14. С. 21 – 26.
12. *Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка*. Київ : Вид-во ЦУЛ, 2019. 228 с.
13. *Петухова І. Розвиток методу тестів у зарубіжних наукових розвідках* // Шлях освіти. 2008. № 4. С. 49 – 51.
14. *Порох Л., Максимова Н. Інтерактивні методи навчання: крок у майбутнє* //

Рідна школа. 2008. № 12. С. 35 – 38.

15. *Сікорський П.* Нова педагогіка. Київ, 2021. 540 с.

16. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: Навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 66 – 77.

17. *Фіцула М. М.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 129 – 161.

Тема 7. ФОРМИ НАВЧАННЯ. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Види навчання: догматичний, пояснювально-ілюстративний, проблемний, програмований, модульний, компетентнісний. Сучасні концепції навчання: розвивальне, особистісно орієнтоване, інтерактивне. Характеристика їхніх структурних елементів.

Поняття про форми здобуття освіти, форми навчання та форми організації навчання в школі. Генеза організаційних форм навчання. Характеристика класно-урочної системи.

Урок як основна форма організації навчання. Типи і структура уроків у закладі загальної середньої освіти: урок формування компетентностей; урок розвитку компетентностей; урок перевірки та / або оцінювання компетентностей; урок корекції основних компетентностей; комбінований урок.

Підготовка вчителя до уроку.

Основні вимоги до сучасного уроку.

Нетрадиційні та нестандартні уроки: нетрадиційні – уроки-ділові ігри, уроки-рольові ігри, уроки-консультації, комп'ютерні уроки, уроки-заліки, уроки-творчі звіти, уроки-змагання, уроки, які ведуть учні, онлайн уроки тощо; нестандартні – інтегровані, міжпредметні, театралізовані, з різновіковим складом тощо.

Допоміжні (інші) форми організації навчання: семінари, практикуми, лекції, факультативні заняття, навчальні екскурсії, індивідуальні та групові консультації.

Домашня самостійна робота. Шляхи оптимізації домашньої навчальної роботи. Індивідуалізація домашніх завдань залежно від здібностей, інтересів, рівня знань учнів. Взаємозв'язок усіх форм організації навчання в школі.

Основні форми організації навчання в зарубіжній теорії і практиці закладів загальної середньої освіти.

Семінарсько-практичне заняття № 7

Тема 7. Форми навчання. Форми організації навчання

Опорні поняття: форма та форма організації навчання, індивідуальна, групова та фронтальна форми навчальної діяльності, форми організації навчання; класно-урочна система навчання, урок, типи уроків, онлайн урок, структура уроків, допоміжні форми організації навчання, самостійна робота

учнів.

1. **Поняття про форми здобуття освіти, форми навчання та форми організації навчання. Їх історичний розвиток, сучасний стан.**
2. **Урок як основна форма організації навчання, типи і структура уроків. Основні вимоги до сучасного уроку.**

Практичні завдання:

- Сформулюйте кілька проблемних питань до Ваших однокласників з теми семінарсько-практичного заняття. Підготуйте свої варіанти відповідей на них.
- Проілюструйте на конкретних прикладах взаємозв'язок дидактичної мети, форми організації і методів навчання.
- На основі власних спостережень назвіть переваги та недоліки класно-урочної системи навчання.
- ☞ * Учитель повинен не просто провести урок – 45 хвилин, а реалізувати його разом з учнями. Якщо Вам пощастило у Вашому шкільному житті бути учасником таких уроків, напишіть есе про один із них і на семінарському занятті презентуйте есе.
- ☞ * Розробіть можливі варіанти самостійної творчої роботи учнів на уроці іноземної мови (клас, тема – на вибір студента).
- ☞ * Сьогодні педагоги-науковці, вчителі-практики та батьки учнів активно обговорюють переваги та недоліки онлайн уроку. Висловіть Ваші міркування, створивши таблицю переваг і недоліків онлайн уроку.

**Письмово виконується одне із запропонованих завдань (за вибором студента).*

3. **Алгоритм підготовки вчителя до уроку.**

Практичне завдання:

- Визначте, які правила виконання домашньої самостійної роботи мають знати й виконувати школярі.
4. **Основні напрями вдосконалення форм організації навчання в сучасній школі України та провідних країн світу.**

Практичне завдання:

- Що б Ви запропонували для вдосконалення форм організації навчання в умовах Нової української школи?

📖 ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Закон України «Про освіту» (стаття 54). URL : www.golos.com.ua/article/294010
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf
4. Педагогічний пошук / Упор. І. М. Баженова. Київ : Рад. школа, 1988. С. 3 – 250.

5. *Сухомлинський В. О.* Народження громадянина // Вибр. твори в 5-и т. Т. 3. Київ : Рад. школа, 1977. С. 382 – 423.
6. *Сухомлинський В. О.* Сто порад учителю (поради 9, 11, 18, 20, 23, 32) // Вибр. твори в 5-и т. Т. 2. Київ : Рад. школа, 1976.

Додаткова:

1. *Бондар В. І.* Дидактика. Київ : Либідь, 2005. С. 97 – 131.
2. *Буряк В.* Методологічні основи розвивального навчання // Рідна школа. 2009. №№ 5 – 6. С. 3 – 7.
3. *Васильківська Г.* Теоретико-методичні засади диференціації навчання в сучасній школі // Рідна школа. 2011. № 6. С. 15 – 20.
4. *Волкова Н. П.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 293 – 313, 374 – 405, 415 – 422.
5. *Гламаздіна І.* Упровадження інтерактивних технологій на уроках української мови // Рідна школа. 2009. № 7. С. 60 – 62.
6. *Зайченко І. В.* Педагогіка: підруч. Київ : Вид. Ліра-К, 2020. С. 220 – 267.
7. *За руку с учителем: сборник мастер-классов, проведенных на Международных педагогических чтениях по гуманной педагогике / И. Л. Киршин, В. Ф. Бак (сост.).* Донецк, 2009. 172 с.
8. *Карнаушенко А. Г.* Онлайн-урок. Власний досвід // Педагогічна майстерня. 2020. № 5. С. 14 – 17.
9. *Конопля Т.* Компетентнісний підхід у навчанні школярів на уроках зарубіжної літератури // Рідна школа. 2009. № 7. С. 43 – 44.
10. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л.* Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 164 – 189.
11. *Малафійк І. В.* Дидактика новітньої школи: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : Слово, 2015. С. 251 – 369.
12. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-е, доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 299 – 338.
13. *Пащенко М. І., Красноштан І. В.* Педагогіка. Київ : Вид-во ЦУЛ, 2019. 228 с.
14. *Назаренко К.* Інноваційний підхід до викладання іноземних мов у контексті євроінтеграції України // Рідна школа. 2008. № 11. С. 26 – 27.
15. *Редько В.* Інтерактивні технології навчання іноземної мови // Рідна школа. 2011. №№ 8 – 9. С. 28 – 36.
16. *Сікорський П.* Нова педагогіка. Київ, 2021. 540 с.
17. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: Навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 78 – 91.
18. *Фіцула М. М.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 161 – 216.

Тема 8. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ І ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ

Лекція

Поняття про моніторинг, діагностику результатів навчання учнів та їх елементи: контроль (перевірка, оцінювання, накопичення статистичних даних, їх аналіз), виявлення динаміки, тенденцій, прогнозування подальшого розвитку учнів. Функції контролю і оцінювання результатів навчання учнів в умовах Нової української школи.

Педагогічні вимоги до контролю знань, умінь і навичок: об'єктивність, систематичність, всебічність, гласність, індивідуальний характер, диференційований характер контролю результатів навчання, єдність вимог та ін.

Види, форми, форми організації, методи контролю та оцінювання результатів навчання учнів. Види контролю: попередній, поточний, підсумковий (тематичний, семестровий, річний), державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання. Види оцінювання результатів навчання учнів згідно зі ст. 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту»: формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне), державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання. Сутність формувального оцінювання. Особливості оцінювання в сучасній початковій школі України.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. Об'єкт оцінювання навчальних досягнень учнів. Рівні навчальних досягнень учнів і норми оцінок. Рейтингова система оцінювання у старшій школі.

Форми, форми організації, методи контролю результатів навчання учнів. Формування в учнів умінь самоконтролю, об'єктивної самооцінки; керівна роль учителя в цих процесах. Використання методу оцінювання портфоліо в допрофільній і профільній школі.

Особливості системи контролю знань, умінь, навичок учнів у середніх загальноосвітніх закладах країн, мова яких вивчається.

Сутність академічної доброчесності.

Семінарсько-практичне заняття № 8

Тема 8. Система контролю і оцінювання результатів навчання учнів

Опорні поняття: моніторинг, діагностика, контроль, перевірка, оцінювання, бал, види контролю, види оцінювання, методи контролю, форми контролю, форми організації контролю, функції контролю та оцінювання результатів навчання учнів, рейтингова система оцінювання, вимоги до контролю, загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів, академічна доброчесність.

1. Поняття про систему діагностики результатів навчання учнів.

Практичне завдання:

- *Прокоментуйте зв'язки між структурними елементами системи діагностики результатів навчання школярів.*
- 2. *Функції контролю та оцінювання результатів навчання учнів.*
- 3. *Педагогічні вимоги до контролю знань, умінь, навичок та інших компетентностей учнів.*
- 4. *Види, форми контролю, форми організації, методи контролю та оцінювання результатів навчання учнів.*

Практичне завдання:

- *Визначте, в чому позитивні й негативні сторони усного і письмового контролю.*
- *Розкрийте за допомогою схеми або моделі чи конкретного прикладу зв'язки між формою контролю, формою організації і методами контролю результатів навчання школярів.*
- *Які методи контролю, на Вашу думку, є найбільш ефективними? Сформулюйте вимоги до вибору методів контролю результатів навчання школярів.*
- 5. *Загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів: об'єкт оцінювання, рівні результатів навчання учнів, норми оцінок.*
- 6. *Основні напрями вдосконалення контролю та оцінювання результатів навчання учнів у зарубіжній школі.*

Практичне завдання:

Виконайте на вибір одне із запропонованих завдань:

- *Із чим, на Вашу думку, пов'язане запровадження формувального оцінювання в шкільну практику? Чи можливе використання формувального оцінювання на всіх рівнях загальної середньої освіти? Обґрунтуйте свою думку.*
- *Проаналізуйте Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти, охарактеризуйте сутність вербальної і рівневої оцінки. Визначте Ваше ставлення до змін, що відбуваються в системі оцінювання результатів навчання школярів.*
- *Запропонуйте шляхи підвищення об'єктивності оцінювання результатів навчання учнів в умовах Нової української школи?*
- *Запропонуйте шляхи подолання недоліків оцінювання в умовах онлайн навчання.*
- *Визначте позитивні і негативні риси 12-бальної системи оцінювання результатів навчання учнів.*
- *Проаналізуйте статтю 42 Закону України «Про освіту» (2017 р.), визначте Ваше ставлення до проблем академічної доброчесності.*
- *Розробіть 5 тестових завдань з теми «Система контролю і оцінювання результатів навчання учнів».*

📖 ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Закон України «Про освіту» (статті 41, 42). URL : www.golos.com.ua/article/294010
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. *Критерії* оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти // Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2011. №№ 4 – 5 – 6. С. 84 – 93.
4. *Методичні рекомендації* щодо оцінювання результатів навчання учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти. Наказ МОН України від 13 липня 2021 р. № 813. URL : ru.osvita.ua/legislation/ser_osv/8338/
5. *Національна рамка кваліфікацій*. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341(в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
6. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konсерziya.pdf
7. *Нова українська школа: порадник для вчителя* / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
8. *Про затвердження* орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти // Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2013. №№ 22 – 23 – 24. С. 3 – 82.
9. Порядок проведення державної підсумкової атестації. Наказ Міністерства освіти і науки України від 07 грудня 2018 року № 1369 // URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0008-19#Text>
10. *Armstrong P. Bloom's Taxonomy*. 2014. URL: <https://eft.vander-bilt.edu/guides-subpages/blooms-taxonomy/#2001.4>

Додаткова:

1. *Бондар В. І.* Дидактика. Київ : Либідь, 2005. С. 182 – 196.
2. *Волкова Н. П.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 406 – 414.
3. *Зайченко І. В.* Педагогіка: підруч. Київ : Вид. Ліра-К, 2020. С. 268 – 281.
4. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л.* Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 190 – 203.
5. *Литвиненко В.* Проблеми оцінювання знань французьких школярів у контексті формування єдиного європейського освітнього простору // Рідна школа. 2003. № 6. С. 71 – 73.
6. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-е, доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 359 – 377.
7. *Пащенко М. І., Красноштан І. В.* Педагогіка. Київ : Вид-во ЦУЛ, 2019. 228 с.
8. *Сікорський П.* Нова педагогіка. Київ, 2021. 540 с.
9. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання:

навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 92 – 104.

10. Фідкевич О., Бакуліна Н. Формувальне оцінювання як інструмент підвищення якості навчання // Початкова школа. 2020. № 1. С. 12 – 15.
11. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 216 – 229.

Зразок модульної контрольної роботи № 1

Варіант № 3

1. Розкрийте сутність понять «освіта» і «навчання».

Максимальна кількість балів – 10.

2. Дайте визначення понять «метод навчання», «прийом навчання», «засіб навчання», розкрийте їхню сутність і взаємозв'язок.

Максимальна кількість балів – 20.

3. Чи є чинник, який, на Ваш погляд, можна вважати провідним у розвитку і формуванні особистості. Обґрунтуйте свою точку зору.

Максимальна кількість балів – 20.

Критерії оцінювання:

Завдання № 1

- 9–10 балів** – виставляються за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь, що містить самостійні судження, відповідає вимогам культури письмового мовлення.
- 7–8 балів** – виставляються за умови, що відповідь правильна, повна, змістовна, послідовна, але містить незначні недоліки у викладі теоретичного підґрунтя проблеми, рівень самостійності в судженнях недостатній.
- 5–6 балів** – виставляються за умови, що відповідь в цілому правильна, але неповна, містить помилки і неточності, рівень узагальнень, самостійності висновків недостатній.
- 3–4 бали** – виставляються за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і помилки в розкритті проблеми; рівень самостійності суджень низький; є мовні помилки.
- 1–2 бали** – виставляються за умови відсутності вичерпної відповіді на питання; наявності значної кількості неточностей і фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань студента.
- 0 балів** – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Завдання № 2, № 3

- 18–20 балів** – виставляються за умови досконалого орієнтування у змісті висвітлюваних педагогічних понять, процесів і закономірностей, безпомилкового знання фактологічного матеріалу та здатність творчого розв’язання практичного завдання.
- 16–17 балів** – виставляються за умови достатнього орієнтування у змісті висвітлюваних педагогічних понять, процесів і закономірностей, знання фактологічного матеріалу, бачення його практичного застосування, але незначних фактологічних і мовленнєвих помилок.
- 13–15 балів** – виставляється за умови загальною правильного висвітлення питання, уміння розв’язати практичне завдання за зразком, недостатньої самостійності суджень.
- 9–12 балів** – виставляється за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і суттєві помилки у розкритті проблеми, нерозуміння шляхів практичного її розв’язання, є мовні помилки.
- 5–8 балів** – виставляється за умови загального орієнтування у змісті проблеми, неповного, поверхового із суттєвими помилками її розкриття.
- 1–4 бали** – виставляються за умови відсутності вичерпної відповіді на питання; наявності значної кількості неточностей та фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань студента.
- 0 балів** – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Максимальний рейтинг студента за виконання модульної контрольної роботи № 1 становить 50 балів.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ № 1

1. Визначте педагогіку як науку. Назвіть основні її категорії.
2. Визначте структуру педагогіки та основні її галузі.
3. Розкрийте сутність понять «освіта» і «навчання».
4. Розкрийте взаємозв’язок педагогіки та психології, педагогіки та філософії, педагогіки та соціології.
5. Розкрийте взаємозв’язок педагогіки та медицини, педагогіки та фізіології, педагогіки та економіки.
6. Педагогіку називають наукою і мистецтвом. Висловіть свою точку зору щодо цього, обґрунтуйте та доведіть її правильність.
7. Поясніть, який новий зміст вкладається в поняття «освітній процес» згідно із Законами України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.) і Концепцією «Нова українська школа».
8. Прокоментуйте, у чому Ви бачите взаємозв’язок між навчанням, вихованням і освітою. Свою відповідь аргументуйте, зокрема з посиланням

на Закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.) і Концепцію «Нова українська школа».

9. Визначте основні етапи розвитку педагогіки.
10. Обґрунтуйте необхідність використання педагогом методів науково-педагогічних досліджень.
11. Охарактеризуйте основні групи методів науково-педагогічних досліджень.
12. Визначте методи збору інформації в науковому дослідженні. Охарактеризуйте окремі з них.
13. Охарактеризуйте методи опитування у здійсненні педагогічного дослідження. Визначте вимоги до складання анкет та проведення анкетування.
14. Продемонструйте на окремому прикладі наукової проблеми тісний зв'язок методів аналізу і синтезу.
15. Визначте етапи наукового дослідження.
16. Визначте поняття «розвиток» і «соціалізація» особистості.
17. Охарактеризуйте структуру особистості.
18. Визначте основні чинники розвитку особистості.
19. Яке значення, на Вашу думку, має активність особистості в її власному розвитку?
20. Чи є чинник, який, на Ваш погляд, можна вважати провідним у розвитку і формуванні особистості. Обґрунтуйте свою точку зору.
21. Визначте сутність понять «криза віку», «вікові новоутворення», «провідна діяльність».
22. Визначте поняття «процес навчання» і його структуру.
23. Розкрийте поняття «процес навчання» та суть його структурних компонентів.
24. Визначте, який новий зміст вкладається в поняття «освітній процес» згідно із Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» і Концепцією «Нова українська школа».
25. Поясніть, що, на Вашу думку, означає цілісність освітнього процесу. Відповідь аргументуйте.
26. Охарактеризуйте «ідеально», на Вашу думку, організований процес навчання.
27. Визначте структурні компоненти навчального процесу, охарактеризуйте їх.
28. У чому полягає двосторонній характер процесу навчання? Розкрийте структуру діяльності кожного з його об'єктів.
29. Розкрийте сутність і структуру викладання як діяльності вчителя.
30. Визначте послідовність дій у структурі діяльності вчителя (викладання).
31. Визначте і опишіть основні етапи (ланки) процесу засвоєння знань учнями.
32. Визначте умови ефективної реалізації таких етапів (ланок) процесу засвоєння знань, як сприймання та осмислення учнями навчального матеріалу.
33. Визначте умови ефективної реалізації таких ланок процесу засвоєння знань, як узагальнення та застосування знань учнями.
34. Опишіть, як забезпечити на уроці іноземної мови позитивну мотивацію навчання, інтерес, свідому дисципліну. Доведіть на прикладах правильність своєї відповіді.

35. На прикладі уроку іноземної мови (клас, тема – на вибір студента) визначте шляхи реалізації основних функцій навчання.
36. На прикладі одного з уроків іноземної мови покажіть основні шляхи реалізації розвивальної функції процесу навчання.
37. У якому взаємозв'язку перебувають закономірності та принципи навчання? Наведіть конкретні приклади.
38. На прикладі одного з уроків покажіть, у чому полягає взаємозалежність завдань, змісту, методів і форм організації навчання.
39. Визначте суть принципу систематичності та послідовності в навчанні. Яким чином він реалізується в сучасній школі?
40. На конкретних прикладах покажіть, яким чином учителі реалізують дидактичні принципи доступності та науковості в навчальному процесі.
41. Охарактеризуйте засоби реалізації на уроках принципів індивідуалізації та диференціації навчання (клас і предмет – на вибір студента).
42. Доведіть, що дидактичні принципи стосуються всіх компонентів процесу навчання, регулюють їх функціонування.
43. Дайте визначення поняття «зміст освіти». Розкрийте чинники і джерела, які зумовлюють формування змісту загальної середньої освіти в Україні.
44. Дайте визначення поняття «зміст освіти», зазначте чинники, які впливають на формування змісту освіти, послідовно розкрийте їхню сутність.
45. Визначте та охарактеризуйте пріоритетні напрями модернізації змісту загальної середньої освіти в Україні
46. Дайте визначення змісту освіти. Назвіть основні вимоги до формування змісту освіти.
47. Охарактеризуйте сутність компетентнісного підходу до визначення змісту освіти. Проаналізуйте основні ключові компетентності учнів згідно із Законом України «Про освіту» (2017 р.).
48. Розкрийте шляхи гуманізації та демократизації змісту освіти згідно із Законом України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.) і Концепцією «Нова українська школа».
49. Охарактеризуйте вимоги до формування змісту освіти. Свою думку аргументуйте.
50. Охарактеризуйте зміст і структуру профільного навчання в закладах загальної середньої освіти в Україні.
51. Охарактеризуйте структуру стандарту освіти в Україні.
52. Розкрийте основні складники державного стандарту початкової освіти, логічні й змістовні зв'язки між ними.
53. Охарактеризуйте інваріантний і варіативний складники освітньої програми. Які зміни Ви внесли б до них?
54. Проаналізуйте принципи побудови модельних програм і навчальних програм предметів (лінійний, концентричний, спіральний, комбінований).
55. Проаналізуйте шкільний підручник (за Вашим вибором) щодо його відповідності вимогам, які висуваються до навчальної літератури.
56. Розкрийте шляхи гуманізації та демократизації змісту освіти.

57. Охарактеризуйте причини необхідності та шляхи оновлення змісту загальної середньої освіти в нашій державі.
58. Запропонуйте шляхи оновлення змісту освіти в середній школі. Визначте можливі шляхи запровадження зарубіжного досвіду в Україні.
59. Порівняйте зміст освіти в середній школі країни, мову якої Ви вивчаєте, та в Україні.
60. Дайте визначення понять «метод навчання», «прийом навчання», «засіб навчання», розкрийте їхню сутність і взаємозв'язок.
61. Дайте визначення поняття «методи навчання». Доведіть, що вони не тотожні засобам і формам організації навчання.
62. Доведіть взаємозв'язок методів і прийомів навчання. Покажіть на конкретному прикладі взаємоперехід методу в прийом і навпаки – прийому в метод.
63. Визначте основні підходи до класифікації методів навчання, поясніть, чим вони зумовлені.
64. Охарактеризуйте методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності школярів.
65. Охарактеризуйте репродуктивні та проблемно-пошукові методи навчання. Визначте їх переваги, недоліки та умови ефективного застосування.
66. Опишіть послідовність дій педагога та учня у процесі здійснення навчання за репродуктивними і проблемними методами.
67. Назвіть методи, які стимулюють інтерес учнів до навчання. Розкрийте умови, від яких залежить ефективність їх застосування.
68. Назвіть методи, що стимулюють почуття відповідальності та обов'язку у навчанні. Розкрийте умови їх ефективного застосування.
69. Запропонуйте методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів, обґрунтуйте їх доцільність при проведенні комбінованого уроку.
70. На які групи поділяються методи контролю і самоконтролю в навчанні за функціональним підходом? Обґрунтуйте засади цієї класифікації.
71. З якою метою, на Вашу думку, у сучасній дидактиці застосовують тестовий і комп'ютерний контроль? За яких умов ці методи контролю будуть ефективними?
72. Наведіть приклади застосування нетрадиційних методів навчання в досвіді педагогів-новаторів, проаналізуйте їх (автор – на вибір).
73. Визначте поняття «засоби навчання», наведіть їх класифікацію.
74. Назвіть і поясніть чинники, що зумовлюють вибір та поєднання методів навчання.
75. Проаналізуйте, які чинники щодо вибору методів навчання повинен враховувати вчитель, готуючись до уроку. Проілюструйте конкретним прикладом (клас, тема уроку – за вибором студента).
76. Які форми організації навчання склалися протягом історії розвитку школи? Визначте їхні позитивні і слабкі сторони.
77. Назвіть характерні ознаки класно-урочної системи навчання, визначте її переваги і недоліки.

78. Назвіть позитивні та негативні риси класно-урочної системи організації навчання.
79. Обґрунтуйте сутність проблемного виду навчання, наведіть приклади використання методів проблемного навчання на уроках іноземної мови.
80. Порівняйте завдання колективної та індивідуальної форм організації навчання. Наведіть конкретні приклади.
81. Назвіть спільні та відмінні ознаки індивідуальної, групової та фронтальної (колективної) форм навчальної діяльності учнів.
82. Дайте визначення поняття «сучасний урок». Назвіть основні вимоги до сучасного уроку.
83. Окремі теоретики педагогіки мають суттєві претензії до уроку. Висловіть Ваше ставлення до уроку. Назвіть його переваги та недоліки. Проаналізуйте шляхи підвищення ефективності сучасного уроку.
84. Охарактеризуйте організаційні, дидактичні, психологічні, етичні, виховні, гігієнічні вимоги до уроку.
85. Визначте основні типи уроків. Які критерії лежать в основі типології уроків? Чим відрізняється один тип уроку від іншого?
86. Назвіть нові типи уроків та інші інноваційні форми організації навчання в сучасній вітчизняній і зарубіжній шкільній практиці.
87. Розкрийте структуру (елементи) уроку засвоєння нових знань або комбінованого уроку (на вибір).
88. Сформулюйте цілі уроку засвоєння нових знань (предмет, клас, тема уроку – на вибір).
89. Сформулюйте для себе як майбутнього вчителя правила, яких необхідно дотримуватися при визначенні домашнього завдання.
90. Охарактеризуйте зв'язок класної та домашньої роботи учнів.
91. Визначте шляхи оптимізації домашньої навчальної роботи.
92. Розробіть методичні поради батькам щодо організації домашньої самостійної роботи учня.
93. Дайте визначення таких понять, як: «діагностування», «контроль», «перевірка знань» і розкрийте їхню сутність.
94. Охарактеризуйте сутність і завдання контролю результатів навчання учнів. Чи тотожні поняття «оцінка» і «оцінювання»?
95. Визначте педагогічні вимоги до контролю знань, умінь і навичок учнів. Визначте шляхи підвищення об'єктивності оцінювання результатів навчання учнів.
96. Порівняйте мету та завдання різних видів контролю результатів навчання учнів, визначте, які види контролю є обов'язковими, доведіть чому.
97. Який вид контролю, на Вашу думку, є найсуттєвішим для перевірки міцності знань, умінь і навичок учнів? Обґрунтуйте свою відповідь.
98. Розкрийте види і форми організації контролю в досвіді педагогів-новаторів.
99. Визначте види оцінювання результатів навчання школярів. Охарактеризуйте формувальне оцінювання.
100. Охарактеризуйте сутність змін, що відбуваються у системі оцінювання

результатів навчання учнів початкової школи.

101. Розкрийте шляхи реалізації навчальної та виховної функцій оцінювання результатів навчання учнів.
102. Розкрийте шляхи реалізації діагностико-коригувальної та стимульовально-мотиваційної функцій оцінювання результатів навчання учнів.
103. Проаналізуйте основні ключові компетентності учнів.
104. Визначте об'єкти оцінювання результатів навчання учнів.
105. Проаналізуйте загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів в Україні та умови їх ефективного застосування.
106. Визначте переваги та недоліки існуючої системи перевірки й оцінювання результатів навчання учнів за 12-бальною шкалою та можливі шляхи її вдосконалення.
107. Що із зарубіжного досвіду контролю і діагностування результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів варто запозичити українській школі? Чому? Відповідь аргументуйте.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОДУЛЬ 2. ЗМІСТОВІ МОДУЛІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИХОВАННЯ. ШКОЛОЗНАВСТВО

2.1 Теорія і практика виховання

Тема 1. ПРОЦЕС ВИХОВАННЯ

Лекція

Сутність процесу виховання. Виховний процес як система, його особливості та структура. Орієнтація виховного процесу в умовах Нової української школи. Рушійні сили процесу виховання.

Мета та чинники сучасного виховання. Структура виховної моделі національного виховання. Суб'єкти виховання: особистість, сім'я, школа, суспільство, держава.

Самовиховання та перевиховання, їх сутність.

Закономірності процесу виховання.

Принципи виховання як вихідні положення, в яких зосереджено основні вимоги до змісту, методів, форм організації виховного процесу. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основні орієнтири виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про принципи виховання. Характеристика основних принципів виховання та шляхи їх успішної реалізації.

Діагностика результатів процесу виховання. Критерії вихованості школярів.

Семінарсько-практичне заняття № 1

Тема 1. Процес виховання

Опорні поняття: виховання, процес виховання, структура процесу виховання, вихованець, особистість, патріот, інноватор, вихователь, виховна ситуація, виховуюче навчання, гуманізація виховного процесу, мета і завдання виховання, національне виховання, загальнолюдські цінності, соціально-політичні цінності, українська ідентичність, самовиховання, перевиховання, закономірності процесу виховання, принципи виховання, дитиноцентризм, результати виховання, вихованість, діагностика вихованості.

1. Поняття процесу виховання та його структура.

Практичні завдання:

- Сформулюйте кілька проблемних питань до Ваших одногрупників з теми семінарсько-практичного заняття. Підготуйте свої варіанти відповідей на них.
- Як, на Вашу думку, змінилися мета і завдання виховання в умовах воєнної агресії російської федерації проти України.
- Поясніть на прикладах залежність результатів виховання від взаємодії

зовнішніх і внутрішніх чинників розвитку особистості.

- Доведіть, що процес виховання відрізняється від процесу навчання. Покажіть, що між ними спільного, а що відмінного. Відповідь аргументуйте і стуктуруйте.
- Чому неправильним є твердження, що виховний процес може відбуватися безконфліктно? Свою думку обґрунтуйте.
- Згідно із Концепцією «Нова українська школа» виховання не буде винесено в окремі «заняття з моралі». Передбачається формувати характер дитини через наскрізний досвід в умовах, коли виховний процес є невід’ємним складником усього освітнього процесу школи.

Запропонуйте можливі варіанти набуття дітьми такого досвіду з огляду на функції навчання і структуру виховного процесу (Створіть в академічній групі мікрогрупи з 3–4 осіб, які мають обговорити, розробити і презентувати в системі PowerPoint, Prezi тощо такий проєкт. Вік школярів – за вибором студентів).

2. Взаємозв’язок процесів виховання, самовиховання та перевиховання.

Практичні завдання:

- ✎ Проаналізуйте працю В. О. Сухомлинського «Виховання і самовиховання». Визначте педагогічні умови успішного самовиховання школярів у сучасних умовах.

- Обґрунтуйте, чому особистість виступає суб’єктом виховного процесу.

3. Зміст основних закономірностей виховного процесу.

4. Основні принципи виховання та їх характеристика.

5. Діагностика вихованості сучасних школярів.

Практичні завдання:

- На основі аналізу підрозділу «Мета нової школи» Концепції «Нова українська школа» охарактеризуйте випускника Нової школи.
- Визначте шляхи підвищення ефективності процесу виховання в сучасних умовах.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Закон України «Про освіту» (стаття 53). URL : www.golos.com.ua/article/294010
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (розділ 4) // Освіта України. 2004. 3 грудня.
4. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konsepziya.pdf
5. Основні орієнтири виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>
6. Сухомлинський В. О. Виховання і самовиховання // Вибр. твори в 5-и т. Т. 5. Київ : Рад. школа, 1977. С. 229 – 239.

7. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні // Вибр. пед. твори в 2-х т. Т. 1. Київ : Рад. школа, 1983. С. 43 – 44; 97 – 103.
8. Ушинський К. Д. Рідне слово // Вибр. пед. твори в 2-х т. Т. 1. Київ : Рад. школа, 1983. С. 145 – 159.

Додаткова:

1. Афанасьєв А., Ішук Н. Виховне середовище в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення // Рідна школа. 2008. № 6. С. 23 – 26.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: підруч. Київ : Либідь, 2008. С. 212 – 231.
3. Блужан Т. В. Сучасні підходи до організації виховної роботи в закладах загальної середньої освіти // Виховна робота в школі. 2020. № 4. С. 2 – 6.
4. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава : Ред. газ. "Полтавський вісник", 1994. 131 с.
5. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 94 – 108.
6. Зайченко І. В. Педагогіка: підруч. Київ : Вид. Ліра-К, 2020. С. 314 – 318, 349 – 360.
7. Карпенчук С. Г. Виховний процес: вивчення ефективності: науково-методичний посібник. Рівне : Волинські обереги, 2009. 179 с.
8. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 66 – 69, 204 – 215, 217 – 225.
9. Матяшук В. П. Українська ментальність як чинник виховного процесу // Виховна робота в школі. 2011. № 8. С. 2 – 6.
10. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-е; доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 87 – 111; 378 – 410.
11. Сікорський П. Нова педагогіка. Київ, 2021. 540 с.
12. Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 111 – 128.
13. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка. Київ : Вид-во ЦУЛ, 2019. 228 с.
14. Стельмахович М. Г. Теорія та практика українського національного виховання – Івано-Франківськ, 1996. С. 10 – 31; 36 – 48.
15. Сухомлинська О. Програми національного виховання в умовах освітніх модернізаційних змін // Шлях освіти. 2010. № 4. С. 4 – 8.
16. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 237 – 264.

Тема 2. ЗМІСТ ВИХОВАННЯ

Лекція

Поняття змісту виховання в сучасній школі. Різні підходи до визначення змісту виховання: традиційний (функціональний), культурологічний, системно-ціннісний, ціннісно-компетентнісний та інші. Цінності, які є визначальними у змісті виховання згідно із Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» і Концепцією «Нова українська школа».

Характеристика основних напрямів змісту виховання за традиційним підходом: розумове, громадянське, патріотичне, правове, моральне, екологічне, естетичне, трудове, економічне, фізичне. Визначення їх сутності.

Народна педагогіка про зміст виховання.

Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про ціннісно-компетентнісний підхід до визначення змісту виховання як сукупності соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, людей, до себе, праці, природи, мистецтва з урахуванням вікових етапів (дошкільний, молодший, підлітковий і старший шкільний вік).

Зміст шкільного виховання в зарубіжних країнах (США, Великобританія, Франція, ФРН, Іспанія, Японія, КНР).

Семінарсько-практичне заняття № 2

Тема 2. Зміст виховання

Опорні поняття: зміст виховання, функціональний (традиційний) підхід до визначення змісту виховання, системно-ціннісний підхід до визначення змісту виховання, ціннісно-компетентнісний підхід до визначення змісту виховання, цінність, ціннісна система, ціннісні орієнтації, загально-людські цінності, соціально-політичні цінності, українська ідентичність, життєва компетентність, духовні цінності, моральність, морально-духовний розвиток, норма особистісна, позиція, диспозиція, стиль життя, розумове виховання, громадянське виховання, патріотичне виховання, правове виховання, моральне виховання, екологічне виховання, естетичне виховання, трудове виховання, економічне виховання, фізичне виховання.

1. Поняття про зміст виховання. Різні підходи до його визначення.

Практичні завдання:

- На основі аналізу підрозділу 5 «Виховання на цінностях» Концепції «Нова українська школа» визначте, які цінності є визначальними у змісті виховання.
- Поміркуйте, як змінюється зміст виховання школярів через війну російської федерації проти України.
- ✎ У Концепції «Нова українська школа» зазначено, що Нова школа плекатиме українську ідентичність. Створіть презентацію проєкту «Плекаємо українську ідентичність у школярів» із застосуванням засобів мультимедіа.

2. Сутність основних напрямів виховання (завдання та зміст):

- фізичне виховання;
- розумове виховання;
- громадянське виховання;
- національно-патріотичне виховання;
- правове виховання;

- моральне виховання;
- екологічне виховання;
- естетичне виховання;
- трудове виховання;
- економічне виховання та інші.

3. *Характеристика системи ціннісних ставлень особистості до суспільства і держави, людей, до себе, праці, природи, мистецтва як складників змісту виховання з урахуванням особливостей учнів у дошкільному віці, молодшому, підлітковому і старшому шкільному віці.*

Практичні завдання:

(виконайте письмово одне із запропонованих завдань)

- *Доведіть суспільно-історичну зумовленість змісту виховання. Наведіть конкретні приклади.*
- *Проаналізуйте поняття «моральний вчинок», «моральна звичка», «моральна поведінка». Які ознаки їх характеризують, виокреміть 2–3 найсуттєвіші.*
- *Визначте тему і сформулюйте відповідні питання бесіди або дискусії з метою формування у школярів ціннісного ставлення до держави і суспільства, до людей, до себе, до природи, до праці, мистецтва (клас, група цінностей – за вибором студента).*
- *На основі аналізу навчальних програм і підручників з іноземної мови (клас – за вибором студента) визначте виховний потенціал предмета «Іноземна мова» в закладі загальної середньої освіти для формування у школярів ціннісного ставлення до суспільства і держави, людей, до себе, праці, природи, мистецтва.*

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. *Закон України «Про освіту».* URL : www.golos.com.ua/article/294010
2. *Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2015. № 8. С. 87 – 95.*
3. *Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (розділ 6) // Освіта України. 2004. 3 грудня.*
4. *Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи.* URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf
5. *Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів.* URL : <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>
6. *Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2020–2025 роки.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text>
7. *Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину // Вибр. твори в 5-и т. Т. 2. Київ : Рад. школа, 1976. С. 202 – 204; 297 – 306.*

Додаткова:

1. *Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава : Ред. газ. "Полтавський вісник", 1994. 131 с.*
2. *Виховна система школи / Упоряд. В. В. Григораш. Харків : Основа, 2005. 128 с.*

3. *Вишневецький О.* Педагогіка в пошуках духовності // Рідна школа. 2005. № 7. С. 3 – 5.
4. *Волкова Н. П.* Педагогіка: посіб. для студ. вищ. навч. закл. Вид. 3-є. Київ : Вид. центр "Академія", 2009. С. 98 –103, 109 – 132.
5. *Зайченко І. В.* Педагогіка: підруч. Київ : Вид. Ліра-К, 2020. С. 319 – 348.
6. *Іванюк І.* Формування в учнів зарубіжної школи системи ціннісних орієнтацій // Шлях освіти. 2002. № 2. С. 20 – 23.
7. *Карпенчук С. Г.* Теорія та методика виховання: навч. посіб. Вид. 2-е. Київ : Вища школа, 2005. С. 71 – 107.
8. *Кошопан О.* Громадянське виховання учнівської молоді в США // Шлях освіти. 2004. № 2. С. 24 – 27.
9. *Кравченко Т.* Національна самосвідомість як складова соціалізації підлітків // Рідна школа. 2008. № 5. С. 21 – 23.
10. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л.* Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 69 – 71, 216 – 217, 265 – 319.
11. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-е, доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 411 – 445.
12. *Пащенко М. І., Красноштан І. В.* Педагогіка. Київ : Вид-во ЦУЛ, 2019. 228 с.
13. *Пирогова Т.* Формування естетичних смаків та естетичних оцінок учнівської та студентської молоді // Вища освіта України. 2019. № 3. С. 61 – 69.
14. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 129 – 155.
15. *Стельмахович М. Г.* Теорія та практика українського національного виховання. Івано-Франківськ : Лілея, 1996. С. 48 – 61, 85 – 126.
16. *Столяренко О.* Традиції формування ціннісного ставлення до людини у виховних моделях соціуму // Рідна школа. 2005. № 6. – С. 25 – 29.
17. *Сухомлинський В. О.* Павлівська середня школа // Вибр. твори в 5-ти т. Т. 4. Київ : Рад. школа, 1997. С. 246 – 261, 312 – 317, 377 – 385.
18. *Сухомлинська О.* Концептуальні засади формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей // Шлях освіти. 2002. № 4. С. 13 – 18.
19. *Фіцула М. М.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 2-е. Київ : Академвидав, 2007. С. 264 – 329.

Тема 3. МЕТОДИ ВИХОВАННЯ

Лекція

Поняття про систему і технологію виховання. Сутність і види виховних систем. Концептуальні підходи до організації процесу виховання в умовах сучасної школи: системний, діяльнісний, особистісно орієнтований, синергетичний, компетентнісний та інші. Реалізація у виховній системі принципу технологізації.

Поняття про методи, прийоми, засоби виховання. Взаємозв'язок методів, прийомів і засобів виховання.

Класифікація методів виховання. Характеристика окремих груп методів виховання: формування свідомості особистості; організація діяльності і формування досвіду поведінки; стимулювання діяльності і поведінки учнів. Методи самовиховання.

Основні етнопедагогічні методи виховання, самовиховання та перевиховання. Класифікаційна структура народних засобів виховання.

Вибір методів виховання. Умови оптимального вибору методів виховання.

Технологія виховання в зарубіжній школі (США, Великобританія, Франція, ФРН, Іспанія, Японія, КНР).

Семінарсько-практичне заняття № 3

Тема 3. Методи виховання

Опорні поняття: система виховання, технологія виховання, методи виховання, прийоми виховання, засоби виховання.

- 1. Поняття про виховну систему і технологію, методи, прийоми, засоби виховання.**
- 2. Характеристика окремих груп методів виховання.**

Практичне завдання:

- *На основі аналізу підрозділу 5 «Виховання на цінностях» Концепції «Нова українська школа» визначте, який метод формування свідомості особистості має стати ключовим виховним елементом у Новій українській школі.*
- 3. Умови оптимального вибору та ефективного застосування методів виховання.**

Практичне завдання:

🔗 **Виконайте на вибір одне із запропонованих завдань:**

- *Розкрийте місце і роль методів вправління та привчання у вихованні сучасних школярів. Наведіть приклади їх успішного використання.*
- *Покажіть, як при виборі методів враховуються закономірності й принципи процесу виховання.*
- *Наведіть приклади найбільш ефективних методів виховання в умовах онлайн освіти.*
- *Дослідіть найбільш популярні методи виховання, характерні для зарубіжної школі (країна – за Вашим вибором).*

📖 ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. *Макаренко А. С. Дисципліна, режим, наказання и поощрение // Соч. в 7-и т. Т. 1. Москва : Изд-во АПН, 1958. С. 133 – 163.*

2. *Макаренко А. С.* Методи виховання // Соч. в 7-и т. Т. 5. Москва : Изд-во АПН, 1958. С. 139 – 168.
3. *Макаренко А. С.* Методика виховної роботи. Київ : Рад. школа, 1990. С. 168 – 205.
4. *Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні* // Освіта України. 2004. 3 грудня. С. 6 – 10.
5. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Концепziya.pdf
6. *Основні орієнтири виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів.* URL: <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>
<http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>

Додаткова:

1. *Бех І. Д.* Виховання особистості: підруч. Київ : Либідь, 2008. С. 132 – 154.
2. *Білецька І.* Вирішення моральних завдань як метод виховання цінності іншої людини // Рідна школа. 2005. № 1. С. 15 – 17.
3. *Ващенко Г.* Виховання волі і характеру. Київ, 1999. С. 197 – 382.
4. *Волкова Н. П.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 132 – 169.
5. *Зайченко І. В.* Педагогіка: підруч. Київ : Вид. Ліра-К. С. 361 – 382.
6. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л.* Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 69 – 71, 226 – 247.
7. *Лавриченко Н.* Соціалізуюча робота з учнями в західноєвропейських закладах шкільної освіти // Шлях освіти. 2005. № 3. – С. 13 – 18.
8. *Литвиненко Л., Книча О., Доценко В.* Інтерактивне виховання в сучасній школі: нові підходи. Творчий проект // Директор школи, ліцею, гімназії. 2010. № 1. С. 52 – 55.
9. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-є, доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 446 – 474.
10. *Оржеховська В., Ковчанич Г.* Концептуальні підходи до виховання в умовах сьогодення // Рідна школа. 2009. №№ 5 – 6. С. 35 – 39.
11. *Пастухова Ю. В.* Практичні технології у виховній роботі // Класний керівник. Усе для роботи. 2010. № 6. С. 2 – 3.
12. *Печерська Е.* Національне виховання школярів засобами українського фольклору // Рідна школа. 2009. № 1. С. 23 – 27.
13. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 156 – 164.
14. *Сорока Г. І.* Сучасні виховні системи та технології. Харків : Видавництво "Ранок", 2002. С. 19 – 103.
15. *Старуш О., Чужа Н.* Метод проектів в освітніх закладах Канади // Рідна школа. 2005. № 3. С. 26 – 27.
16. *Стельмахович М. І.* Українська народна педагогіка. Київ : ІЗМН, 1997. С. 53 – 70.
17. *Фіцула М. М.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 2-є. Київ : Академвидав, 2007. С. 330 – 393.

Тема 4. ПОЗАКЛАСНА ВИХОВНА РОБОТА. ВИХОВНА РОБОТА КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Лекція

Поняття позакласної виховної роботи. Особливості завдань позакласної виховної роботи, принципи її організації.

Система позакласної виховної роботи. Проектно-технологічний підхід у вихованні. Форми організації виховання, їх класифікація. Технологія колективних творчих справ (КТС), виховних проєктів.

Роль класного керівника в реалізації сучасних завдань загальної середньої освіти, його функції.

Вимоги до особистісних і професійно-педагогічних якостей класного керівника. Професіограма класного керівника.

Організація діяльності класного керівника. Основні напрями діяльності класного керівника, його права й обов'язки. Педагогічне керівництво учнівським самоврядуванням, взаємодія з учнівськими організаціями.

Планування та облік виховної роботи класного керівника. Джерела та принципи планування, структура плану виховної роботи класного керівника.

Семінарсько-практичне заняття № 4

Тема 4. Позакласна виховна робота. Виховна робота класного керівника

Опорні поняття: позакласна виховна робота, принципи організації позакласної виховної роботи, форми організації виховання, колективна творча справа (КТС), класний керівник, професіограма класного керівника, права та обов'язки класного керівника, напрями діяльності класного керівника, класна година; бесіда, диспут, дискусія як форми організації виховання; методична розробка позакласного виховного заходу; учнівське самоврядування, принципи планування виховної роботи класного керівника, структура плану виховної роботи класного керівника.

1. Поняття позакласної виховної роботи, особливості її завдань. Принципи організації позакласної виховної роботи.

Практичне завдання:

☞ Доведіть, що позакласна виховна робота є складником системи національного виховання підростаючого покоління. Складіть план відповіді на це питання, продумайте його презентацію (під час семінарсько-практичного заняття відбудеться конкурс на кращий план відповіді).

2. Характеристика форм організації виховання. Технологія колективної творчої справи (КТС).

Практичні завдання:

- Сформулюйте тему і основні питання бесіди з морально-етичних проблем для учнів 5 – 7-х класів. Опишіть методiku її підготовки та проведення.
- Запропонуйте тему та форму організації виховного заходу для учнів

основної школи (клас – за вибором студента), спрямованого на формування здорового способу життя.

✎ **Виконайте на вибір одне із поданих нижче завдань:**

- Охарактеризуйте особливості підготовки та проведення диспуту або дискусії в 10-му класі. Запропонуйте її тему та питання до обговорення.
- Сконструйте нетрадиційний виховний захід, який би суттєво відрізнявся від відомих Вам із практики.
- Визначте шляхи підвищення ефективності позакласної виховної роботи в умовах Нової української школи.
- Вивчивши досвід конкретної школи, запропонуйте актуальні способи виховної роботи класного керівника в умовах онлайн навчання.

3. **Місце класного керівника в реалізації виховних завдань сучасного закладу загальної середньої освіти, його функції. Професійно-педагогічні вимоги до особистості класного керівника, його професіограма.**

4. **Основні напрями діяльності класного керівника.**

Практичне завдання:

- Прочитайте передмову до праці К. Д. Ушинського “Людина як предмет виховання”. Яке значення для класного керівника має така думка вченого: “Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона повинна передусім пізнати її також в усіх відношеннях”. Чи згодні Ви з його твердженням, що: “... для педагога вивчення духовної сторони людини є так само необхідним, як для медика вивчення тілесної”?
- Визначте основні завдання педагогічної діагностики в роботі класного керівника.

Педагогічна задача:

На кваліфікаційному іспиті випускниця бакалаврату висловила думку про те, що бесіда як форма організації виховання недоцільна, малоефективна в молодшій школі, оскільки діти ще не готові презентувати власні думки, висловлювати їх у монолозі. Бесіда ефективна, стверджувала студентка, у виховній роботі зі старшокласниками.

Висловіть власну точку зору з цього питання, обґрунтуйте та аргументуйте її.

5. **Завдання класного керівника щодо організації та згуртування класного колективу. Етапи розвитку колективу. Планування роботи класного керівника.**

Практичні завдання:

- На основі аналізу підрозділів 4 «Орієнтація на учня» і 5 «Виховання на цінностях» Концепції «Нова українська школа» визначте, що необхідно враховувати при плануванні позакласної виховної роботи класного керівника.
- ✎ **Опишіть порядок складання і розробіть план виховної роботи класного**

керівника з учнями класу (клас – за вибором студента) на навчальний семестр.

Семінарсько-практичне заняття № 5

Практичне завдання:

Виходячи зі знання принципів та етапів виховної технології **колективна творча справа**, кожна академічна група самостійно готує та під час семінарсько-практичного заняття презентує виховний захід (диспут, дискусію, бесіду, віртуальну екскурсію тощо – за вибором студентів), розрахований на певний вік школярів.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Закон України «Про освіту» (стаття 14). URL : www.golos.com.ua/article/294010
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (розділи 7; 8.4) // Освіта України. 2004. 3 грудня.
4. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Концепziya.pdf
5. Орієнтовний план виховної роботи класних керівників 5–11 класів. Тернопіль : СПМ “Астон”, 2000. 43 с.
6. Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. URL : <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>
7. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти // Інф. зб. Міністерства освіти України. 2000. № 22. С. 3 – 7.
8. Рекомендації до планування роботи класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти // Інф. зб. Міністерства освіти і науки України. 2008. № 34 – 35. С. 34 – 40, 46 – 48.
9. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю (порада 97) // Вибр. твори в 5-и т. Т. 2. Київ : Рад. школа, 1976. С. 643.
10. Ушинський К. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології (Передмова) // Вибр. педагогічні твори в 2-х т. Т. 1. Київ : Рад. школа, 1983. С. 192 – 221.

Додаткова:

1. Алфімов В. Професіограма звільненого класного керівника ліцеїстів // Рідна школа. 2005. № 5. С. 33 – 37.
2. Борисенко Л. М. Проектування, розробка і реалізація проектів у виховній роботі // Виховна робота в школі. 2008. № 6. С. 13 – 17.
3. Виноградова Т. В. Книга класного керівника. – Харків : Основа, 2006. 128 с.
4. Вишневецький О. Система виховання і розвитку учнів у середній школі: (експериментальний проект) // Педагогічна думка. 2009. № 3. С. 3 – 16.
5. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 169 – 215.

6. *Гречаник О. Є.* Сучасні виховні системи й технології виховання // Виховна робота в школі. 2010. № 7. С. 2 – 12.
7. *Дубасенюк О. А.* Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2005. 368 с.
8. *Зайченко І. В.* Педагогіка: підруч. Київ : Вид. Ліра-К, С. 383 – 405, 437 – 455.
9. *Казанцева Н. А.* Сучасні виховні технології в системі роботи навчального закладу // Світ виховання. 2010. № 5. С. 33– 36.
10. *Класному керівнику «Як провести виховну годину»* / Л. Шелестова, Н. Чиренко (упор.). Київ : Шкільний світ, 2009. 228 с.
11. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л.* Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 226 – 247.
12. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-е, доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 475 – 513.
13. *Педагогічна практика студентів у закладах загальної середньої освіти (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти). Навчально-методичний посібник* / Укладачі: Соловей М.І., Ніколаєва С.Ю., Кудіна В. В. та ін. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2021. 142 с.
14. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 165 – 187.
15. *Сценарии* шкільних праздників. Вып. 2. Харьков : Основа, 2006. 320 с.
16. *Фіцула М. М.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 2-е, випр., доповн. Київ : Академвидав, 2007. С. 418 – 425.
17. *Фокіна Т. В.* Дискусії як ефективна форма громадянського виховання // Виховна робота в школі. 2011. № 9. С. 15 – 18.
18. *Шквир О. Л.* Методика роботи класного керівника: навч. посіб. 2-е вид., переробл. Хмельницький: ХГПА, 2020. 114 с.

Тема 5. ОСНОВИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ, ВЗАЄМОДІЯ ШКОЛИ І СІМ'Ї

Лекція

Місце і роль сімейного виховання в сучасних умовах. Поняття «сімейне виховання» та «родинне виховання». Основні функції сім'ї. Принципи сімейного виховання. Закон України «Про освіту» щодо прав і обов'язків батьків. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основні орієнтири виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про основні завдання та зміст сімейного виховання відповідно до вікових особливостей дитини. Умови успішного виховання дітей у сім'ї.

Особливості змісту і технології сімейного виховання. Засвоєння системи цінностей (вселюдських, національних, громадянських, національних, сімейних, особистісних) в умовах сімейного виховання. Створення умов для розумового, громадянського, патріотичного, правового, морального, екологічного, естетичного, трудового, економічного, фізичного виховання

дітей. Формування ціннісного ставлення особистості до суспільства і держави, людей, до себе, праці, природи, мистецтва. Основні стилі взаємодії батьків і дітей: авторитетний батьківський контроль, владний, поблажливий. Специфіка основних методів, засобів і форм організації сімейного виховання.

Взаємозв'язок школи та сім'ї. Принципи взаємодії сім'ї та школи. Вплив школи на сімейне виховання. Педагогічна етика і такт у взаємовідносинах з батьками дітей. Педагогічна просвіта батьків.

Форми співучасті батьків у шкільних справах: інформування батьків про діяльність школи, конференції та батьківські збори; робота батьківського комітету і батьківська допомога класному керівникові. Особисті контакти: відвідування сімей неблагополучних дітей, запрошення до школи. Шляхи подолання негативного впливу сім'ї.

Семінарсько-практичне заняття № 6

Тема 5. Основи сімейного виховання, взаємодія школи і сім'ї

Опорні поняття: сімейне виховання, родинне виховання, функції сучасної сім'ї, зміст родинно-сімейного виховання, авторитет батьків, методи, засоби, форми організації сімейного виховання, форми зв'язку школи та сім'ї, батьківські збори.

1. Основні виховні завдання сім'ї та родини.

Практичне завдання:

▪ Виділіть найбільш гострі сімейні проблеми, що впливають на виховання дітей (вік дітей – за вибором студента).

2. Умови ефективного виховання дітей у сім'ї.

3. Особливості змісту, методів і форм організації сімейного виховання.

Практичні завдання:

▪ Складіть 10 правил окремо для матері і батька, яких, на Ваш погляд, необхідно дотримуватися в сімейному вихованні.

✎ Прочитайте розділ «Про батьківський авторитет» з «Книги для батьків» А. С. Макаренка. Визначте види і характеристики фальшивого і справжнього батьківського авторитету, за А. С. Макаренком. Якими є ознаки справжнього батьківського авторитету?

Відповідь подайте у вигляді тез.

▪ Покажіть у вигляді таблиці взаємозв'язок стилів взаємодії батьків і дітей та методів виховання.

Стиль взаємодії батьків і дітей	Методи виховання
...	...

4. Форми організації спільної виховної роботи сім'ї та школи.

Практичні завдання:

- На основі аналізу підрозділу 2 «Педагогіка партнерства» Концепції «Нова українська школа» визначте основні принципи педагогіки партнерства в системі взаємодії вчителя і батьків учнів.
- ✎ Сформулюйте порядок денний батьківських зборів, опишіть порядок їх підготовки та план їх проведення.

Педагогічні задачі:

1. Трирічний син постійно відволікає батьків, вимагаючи уваги. Мама суворо звертається до старшої сестрички (їй 6 років) з вимогою погратися із братиком. Та, насупившись, мовчить. Мама роздратовано продовжує наполягати, аби дівчинка негайно зайнялася молодшим братиком. А донька серйозно відповідає мамі:
 - Я мовчу, бо думаю, яку гру вигадати. Треба ж спочатку все продумати, а не починати грати, не знаючи як!

Прокоментуйте описану педагогічну ситуацію з огляду на відповідальність батьків за виховання дітей і позицію, яку демонструє старша донька.

2. Маленький син бігає дачною ділянкою і чує раз по раз роздратовані застереження батьків: «тут не топчись», «тут не ходи», «це не чіпай», «обережно!», «не впади!», «не зачепи!»...

Раптом дитина, щось згадавши, запитує батьків:

- А тут є мурашки?
- Так, є! – радісно вигукують тато й мама в один голос, зрадівши, що саме мурашки змусять дитину вгамуватися.

Оцініть можливі наслідки такої виховної «стратегії» батьків.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Закон України «Про освіту» (стаття 55). URL : www.golos.com.ua/article/294010
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. Макаренко А. С. Книга для батьків. Київ : Рад. школа, 1980. С. 31–53, 255–262.
4. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (розділ 8.1) // Освіта України. 2004. 3 грудня. С. 6–10.
5. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf
6. Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів URL : <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>
7. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ : Рад. школа, 1978. С. 209–225, 229–234, 235–238.

Додаткова:

1. *Анненкова І. П.* Методика виховної роботи: курс лекцій. Одеса : Астропринт. 2005. С. 119 – 136.
2. *Волкова Н. П.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. С. 223 – 237.
3. *Зайченко І. В.* Педагогіка: підруч. Київ : Вид. Ліра-К. С. 406 – 421.
4. *Калошин В. Ф., Заєць В. І.* Як виховувати успішних дітей // Виховна робота в школі. 2010. №11. С. 29 – 35.
5. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л.* Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 369 – 390.
6. *Марушкевич А. А.* Родинна педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ : Видавець ПАРАПАН, 2002. С. 48 – 61.
7. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-є, доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 523 – 541.
8. *Пащенко М. І., Красноштан І. В.* Педагогіка. Київ : Вид-во ЦУЛ, 2019. 228 с.
9. *Перехейда О.* Батьківський всеобуч // Директор школи. Шкільний світ. 2011. № 32. С. 29 – 32.
10. *Рацул А. Б.* Особливості організації родинного виховання. Кіровоград : Умекс ЛТД, 2002. 82 с.
11. *Райт Норман.* Успешные родители: 12 секретов воспитания ответственных детей / пер. с англ. И. Лысюк. Киев : Кириченко, 2009. 252 с.
12. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 188 – 199.
13. *Стельмахович М. Г.* Українська родинна педагогіка: навч. посіб. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.
14. *Супрун А.* Воспитание детей: методы Запада и Востока // Лицейское и гимназическое образование. 2003. № 8. С. 82 – 85.
15. *Фентісова Н. Д., Чупринін О. О.* Родинне виховання як засіб формування особистості // Виховна робота в школі. 2020. № 7. С. 18-1 – 18-12
16. *Фіцула М. М.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 2-є. Київ : Академвидав, 2007. С. 394 – 412.
17. *Цуркан Т.* Формування педагогічної культури батьків // Початкова школа. 2020. № 5 – 6. С. 56 – 59.
18. *Чумак Л.* Родинне виховання як засіб соціалізації особистості // Молодь і ринок. 2010. № 9. С. 103 – 107.

Тема 6. ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК СИСТЕМА

Лекція

Сутність професійно-педагогічної діяльності вчителя, її структура. Специфіка мети, об'єкта, суб'єкта, засобів і результату педагогічної діяльності.

Поняття про педагогічну майстерність, її складники: професійна компетентність (система професійно-педагогічних знань, умінь і навичок,

досвід педагогічної діяльності); комплекс властивостей особистості вчителя (гуманістична спрямованість, педагогічні здібності, педагогічна техніка). Зміст, взаємозв'язок і взаємозумовленість складників педагогічної майстерності.

Критерії педагогічної майстерності: доцільність, продуктивність, оптимальність, творча активність.

Джерела і шляхи оволодіння педагогічною майстерністю.

Педагогічна техніка вчителя. Поняття педагогічної техніки, її основні компоненти. Місце педагогічної техніки в діяльності вчителя. Внутрішня техніка вчителя як система прийомів управління психічним самопочуттям. Зовнішня техніка вчителя. Вербальні та невербальні засоби зовнішньої техніки вчителя. Структура невербальних засобів комунікації.

Педагогічне спілкування. Поняття педагогічного спілкування, його функції. Суб'єкт-суб'єктний характер педагогічного спілкування як принцип його ефективної організації. Види педагогічного спілкування: функціонально-рольове й особистісно орієнтоване. Психологічний портрет особистісно орієнтованого вчителя. Типи педагогічного спілкування: монологічне і діалогічне. Бар'єри спілкування (соціальний, фізичний, смисловий, естетичний, емоційний, психологічний та ін.).

Структура педагогічного спілкування: моделювання вчителем майбутнього спілкування (прогностичний етап), початковий етап спілкування, управління спілкуванням, аналіз спілкування і моделювання його на майбутню діяльність.

Основні стилі педагогічного спілкування. Вплив стилю спілкування на ефективність педагогічної взаємодії.

Семінарсько-практичне заняття № 7

Тема 6. Педагогічна майстерність вчителя як система

Опорні поняття: педагогічна майстерність, гуманістична спрямованість учителя, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка вчителя, внутрішня техніка вчителя, зовнішня техніка вчителя, педагогічне спілкування, особистісно-орієнтоване спілкування, функціонально-рольове спілкування, стиль спілкування.

- 1. Специфіка професійної діяльності вчителя. Поняття педагогічної майстерності, характеристика її складників. Основні шляхи формування педагогічної майстерності вчителя.***
- 2. Поняття педагогічної техніки вчителя. Характеристика внутрішньої техніки вчителя. Способи формування внутрішньої техніки вчителя.***

Практичне завдання:

- *Наведіть приклади з власного життя про важливість вміння володіти собою, приклади самостійного вироблення засобів самонавіювання або управління своїм психічним станом.*
 - *Проаналізуйте, чи можуть особистісні та професійні риси вчителя увійти у суперечність.*
- 3. Характеристика зовнішньої техніки вчителя. Структура невербальних засобів спілкування.***

Практичні завдання:

- На основі аналізу Закону України «Про освіту» (2017 р.) (Стаття 54) і підрозділу 3 «Вмотивований учитель» Концепції «Нова українська школа» дайте відповідь на питання:
 1. Яким має бути вчитель Нової української школи?
 2. Якого вчителя сьогодні хочуть школярі?
- Моделювання педагогічної ситуації: підготуйте розповідь вчителя (3 – 4 хв.) з метою демонстрації вміння виразно і доступно передавати її зміст за допомогою інтонації, яскравого, правильного, логічно осмисленого мовлення. Розповідь має бути побудована як вільний переказ тексту (наприклад, з художнього твору, з підручника, навчального посібника) або як оповідання, складене самим студентом.

Після презентації в аудиторії має відбутися:

 - самоаналіз розповіді: аналіз власних почуттів, результатів самоспостереження і самоконтролю, виявлення розбіжностей між задумом і реальним здійсненням розповіді, осмислення їхніх причин і шляхів запобігання;
 - аналіз розповіді студентами.

4. Сутність педагогічного спілкування як виду професійної діяльності вчителя, його особливості, функції, види та стилі. Психологічний портрет особистісно орієнтованого вчителя.

Практичні завдання:

- На основі аналізу підрозділів 2 «Педагогіка партнерства» і 4 «Орієнтація на учня» Концепції «Нова українська школа» визначте, якому виду педагогічного спілкування надається перевага і розкрийте його сутність.
 - Покажіть різницю між функціонально-рольовим педагогічним спілкуванням учителя та особистісно орієнтованим. Яка специфіка їх виховного впливу на учнів? Проілюструйте виявлену психолого-педагогічну закономірність прикладами з Ваших власних спостережень за відносинами вчителя та учнів.
 - Поясніть на прикладах, як можна реалізувати принципи спілкування, сформульовані відомим психологом В. Леві: вникни, створи сприятливу атмосферу, не принижуй, піднось.
- ✎ Прочитайте уривки з книжки: Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении: Кн. для учителя // Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд.: І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. П. Дмитренко та ін. / За ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 2006. С. 175 – 181. Порівняйте стилі педагогічного спілкування у таблиці за зразком:

№ з/п	Найменування стилю	Педагогічна сутність	Дії вчителя	Типова реакція учнів	Результат взаємодії

- Сформулюйте правила педагогічного спілкування, дотримання яких убереже вчителя від багатьох труднощів і помилок в умовах Нової

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Гук К. О. Професійне вдосконалення педагога у контексті концепції «Нова українська школа». URL : <https://naurok.com.ua/stattya-profesiyne-vdoskonalennya-pedagoga-u-konteksti-konceptcii-novo-uk>
2. Закон України «Про освіту» (стаття 54). URL : www.golos.com.ua/article/294010
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
4. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении: Кн. для учителя // Педагогічна майстерність: Хрестоматія: навч. посіб. / Упоряд. : І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. П. Дмитренко та ін.; За ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 2006. С. 175 – 181.
5. Макаренко А. С. Деякі висновки з мого педагогічного досвіду, Про мій досвід // Педагогічна майстерність: Хрестоматія: навч. посіб. / Упоряд.: І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. П. Дмитренко та ін.; За ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 2006. С. 27 – 30.
6. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Концепziya.pdf
7. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. Київ : Рад. школа, 1988 (поради 1 – 4, 25, 26, 31 – 33, 37). С. 5 – 25, 80 – 88, 97 – 104, 116 – 120.
8. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Передмова // Вибр. твори в 5-и т. Т. 3. Київ : Рад. школа, 1977. С. 7 – 18.
9. Учителю о педагогической технике / Под ред. Л. Рувинского. Москва : Педагогика, 1987. С. 33 – 35.

Додаткова:

1. Абрамян В. Ц. Театральна педагогіка. Київ : Лібра, 1996. С. 5 – 46.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: посіб для студ. вищ навч. закл. Київ : Вид центр «Академія», 2001. С. 412 – 452.
3. Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2011. 256 с.
4. Жигір В. І., Чернега О. А. Професійна педагогіка : навч. посіб. / За ред. М. В. Вачевського. Київ : Кондор – Видавництво, 2012. 336 с.
5. Зайченко І. В. Педагогіка: підруч. Київ : Вид. Ліра-К. С. 88 – 115.
6. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача: навч. посіб. Харків : Вид-во НФаУ, 2009. 139 с.
7. Киричок І. І., Кучерявець В. Г. Педагогічне спілкування в діяльності вчителя: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Ніжин, 2009. 391 с.
8. Мачинська Н., Федорович А., Яремчук Н. Основи педагогічної майстерності: навч.-метод. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 286 с.
9. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-е, доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 128 – 155.
10. Нечепоренко Л. С. Педагогічна майстерність: монографія. Харків : ХНУ, 2009. 276 с.

11. *Палтышев М. М.* Педагогическое мастерство и пути его постижения (В поисках практико-ориентированных дидактических подходов). Одесса : Видавець Ешке О. М., 2000. 119 с.
12. Педагогічна майстерність: підруч. / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. Вид. 3-є, доповн. і переробл. Київ : СПД А. М. Богданова, 2008. 376 с.
13. *Пихтіна Н. П.* Основи педагогічної техніки: навч. посіб. Київ : Вид-во «Центр учбової літератури», 2013. 316 с.
14. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 276 – 325.
15. *Холковська І. Л., Волошина О. В., Губіна С. І.* Основи педагогічної майстерності. Вінниця: Твори, 2019. 240 с.
16. *Юсупов И. М.* Психология взаимопонимания. Казань, 1991. С. 6 – 10.

2.2 Школознавство

Тема 7. СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Лекція

Школознавство як розділ «Педагогіки». Поняття про систему освіти в Україні. Мета, пріоритетні напрями та основні завдання розвитку освіти в Україні (за Законами України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.)).

Принципи освітньої діяльності в Україні: людиноцентризм; верховенство права; забезпечення якості світи та якості освітньої діяльності; забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, у тому числі за ознакою інвалідності; розвиток інклюзивного освітнього середовища, зокрема в закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами; забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування; науковий характер освіти; різноманітність освіти; цілісність і наступність системи освіти; прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень; відповідальність і підзвітність органів управління освітою та закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством; інституційне відокремлення функцій контролю (нагляду) та функцій забезпечення діяльності закладів освіти; інтеграція з ринком праці; нерозривний зв'язок зі світовою та національною історією, культурою, національними традиціями; свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності; академічна доброчесність; академічна свобода; фінансова, академічна, кадрова та організаційна автономія закладів освіти у межах, визначених законом; гуманізм; демократизм; єдність навчання, виховання та розвитку; виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і

традицій; формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення; формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного та психічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками; формування громадянської культури та культури демократії; формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля; невтручання політичних партій в освітній процес; невтручання релігійних організацій в освітній процес (крім випадків, визначених Законом України «Про вищу освіту»); різнобічність і збалансованість інформації щодо політичних, світоглядних і релігійних питань; державно-громадське управління; державно-громадське партнерство; державно-приватне партнерство; сприяння навчанню впродовж життя; інтеграція у міжнародний освітній і науковий простір; нетерпимість до проявів корупції та хабарництва; доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою.

Структура системи освіти в Україні: дошкільна освіта, повна загальна середня освіта, позашкільна освіта, спеціалізована освіта, професійна (професійно-технічна) освіта, фахова передвища освіта, вища освіта, освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта.

Освітні кваліфікації: кваліфікації професійної (професійно-технічної) освіти відповідають 2, 3, 4 і 5 рівням Національної рамки кваліфікацій; кваліфікації вищої освіти: молодший бакалавр відповідає 5 рівню Національної рамки кваліфікацій і короткому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти; бакалавр – відповідає 6 рівню Національної рамки кваліфікацій і першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти; магістр – 7 рівню Національної рамки кваліфікацій і другому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти; доктор філософії та доктор мистецтв – 8 рівню Національної рамки кваліфікацій і третьому циклу Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти; доктор наук – 8 рівню Національної рамки кваліфікацій.

Рівні і форми здобуття повної загальної середньої освіти. Цикли освітнього процесу в загальній середній освіті.

Реформування системи освіти в Україні згідно із Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», вимогами Болонського процесу. Удосконалення структури системи освіти.

Характеристика типів закладів освіти, що надають загальну середню освіту.

Структура систем освіти країн, мови яких вивчаються. Реформи систем освіти розвинутих країн світу в кінці ХХ – на початку ХХІ століття.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. *Вища освіта: Болонський процес: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.* / М. Ф. Дмитриченко та ін. Київ, 2006. 440 с.
2. *Закон України «Про вищу освіту».* URL : zakon.rada.gov.ua/go/1556-18 *Закон*

України «Про освіту» (стаття 1 (пункт 25), стаття 6 (пункти 10–21)). URL : www.golos.com.ua/article/294010

3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
4. Левченко Т. І. Європейська освіта: конвергенція та дивергенція. Вінниця: Нова Книга, 2007. 656 с.
5. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf
6. Нова українська школа: poradnyk dla vchytelya / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>

Додаткова:

1. Андрущенко В. Глобальні тренди розвитку освіти ХХІ століття // Вища освіта України. 2019. № 3. С. 15 – 21.
2. Балацька Н., Письменна О. Тенденції розвитку освіти у Великій Британії та США // Рідна школа. 2008. № 5. С. 78 – 80.
3. Василюк А., Пахацінський Р., Яковець Н. Сучасні освітні системи: навч. посіб. Ніжин : Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2002. С. 10 – 20, 43 – 55, 126 – 136.
4. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. С. 223 – 237.
5. Галус О. М., Шапошнікова Л. М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. С. 96 – 121.
6. Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах: монографія. Вінниця: Нова Книга, 2002. 512 с.
7. Матвієнко О. В. Стратегії розвитку середньої освіти у країнах Європейського Союзу: монографія. Київ : Ленвіт, 2005. С. 112 – 125.
8. Ніколаєнко С. М. Стратегія розвитку освіти України : початок ХХІ століття. Київ : Знання, 2006. С. 211 – 228.
9. Онишків З. М. Основи школознавства: навч. посіб. для студ. пед. вузів. Вид. 3-є. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. 96 с.
10. Сбруєва А. А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн у контексті глобалізації (90-і рр. ХХ – початок ХХІ ст.). Суми : Козацький вал, 2004. 500 с.
11. Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 200 – 212.
12. Чепіль М. Порівняльна педагогіка. Дрогобич, 2010. 133 с.

Тема 8. НАУКОВІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Лекція

Сутність понять «менеджмент», «освітній менеджмент» «управління»,

«керівництво», «організація», «педагогічний менеджмент». Принципи управління закладом загальної середньої освіти: соціальної детермінації, гуманізації і психологізації, науковості та компетентності, інформаційної достатності, аналітичного прогнозування, оперативного регулювання, зворотного зв'язку, наступності та перспективності, демократії та централізму, стимулювання і згуртування кадрів, правової пріоритетності та законності, фінансово-економічної раціональності та ділової активності тощо. Функції управління.

Структура державного управління освітою в Україні.

Органи управління закладом загальної середньої освіти. Система управління закладом загальної середньої освіти. Адміністративно-управлінський персонал школи, його основні обов'язки. Педагогічна рада. Органи громадського самоврядування закладу освіти. Загальні збори (конференція) колективу закладу освіти, їх склад і повноваження. Наглядова (підкувальна) рада закладу загальної середньої освіти, її мета та завдання. Самоврядування працівників закладу освіти. Учніське самоврядування. Органи батьківського самоврядування (наприклад, батьківський комітет). Інші органи громадського самоврядування учасників освітнього процесу.

Принципи громадського самоврядування та державно-громадського управління у сфері освіти: пріоритету прав і свобод людини і громадянина; верховенства права; взаємної поваги та партнерства; репрезентативності органів громадського самоврядування, громадських об'єднань та інших інститутів громадянського суспільства і правоможності їх представників; обов'язковості розгляду пропозицій сторін; пріоритету узгоджувальних процедур; прозорості, відкритості та гласності; обов'язковості дотримання досягнутих домовленостей; взаємної відповідальності сторін.

Концептуальні засади реформування системи управління згідно із Законами України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Концепцією «Нова українська школа».

Внутрішньошкільне управління освітнім процесом. Зміст управління освітнім процесом. Основні складники процесу управління навчально-виховною роботою в школі. Планування роботи закладу загальної середньої освіти. Основні вимоги до планування роботи школи. Система планування. Контрольно-аналітична діяльність шкільної адміністрації. Основні завдання внутрішньошкільного моніторингу. Здійснення контролю за виконанням нормативних, директивних документів, навчальних програм, веденням шкільної документації. Організація моніторингу за якістю результатів навчання учнів. Вивчення стану викладання основ наук. Контроль за організацією виховної роботи в школі. Оформлення результатів внутрішньошкільного моніторингу.

Методична робота в закладі загальної середньої освіти, її завдання, зміст та форми. Методичні об'єднання. Підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Шкільна документація. Матеріально-технічна база, фінансування та художнє оформлення закладу загальної середньої освіти.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Закон України «Про освіту» (розділ 8). URL : www.golos.com.ua/article/294010
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. Національна рамка кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
4. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf
5. Примірне положення про раду загальноосвітнього навчального закладу // Інф. зб. Міністерства освіти і науки України. 2001. № 8. С. 28 – 32.
6. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи // Вибр. твори в 5-и т. Т. 4. Київ : Рад. школа, 1976. С. 394 – 425; 576 – 626.
7. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа // Вибр. твори в 5-и т. Т. 4. Київ : Рад. школа, 1976. С. 31 – 124.
8. Типове положення про атестацію педагогічних працівників. Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.10.2010 р. № 930 (зі змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10#Text>

Додаткова:

1. Аніскіна Н. Методична робота. Інноваційні форми організації // Директор школи. Шкільний світ. 2011. № 20. С. 20 – 30.
2. Блужан Т. В. Організація учнівського самоврядування в закладах загальної середньої освіти // Виховна робота в школі. 2020. № 5. С. 25 – 28.
3. Босенко М. І. Перлини педагогічного досвіду / Гімназія № 48 м. Києва / ініціатива та орг. вип. М. І. Босенко; ред. кол: М. Д. Гончарук та ін. К. : Преса України, 2011. 304 с.
4. Василенко І. В. Гражданское воспитание студентов и школьников средствами самоуправления (зарубежный опыт): науч.-метод. пособ. Донецк: АРТ-Пресс, 2007. 191 с.
5. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. С. 427 – 466.
6. Жерносек І. П. Організація науково-методичної роботи в школі. Харків : Вид. група «Основа», 2006. 128 с.
7. Зайченко І. В. Педагогіка: підруч. Вид. 3-є, переробл. і доповн. Київ : Вид. Ліра, 2016. С. 457 – 558.
8. Кириченко В., Ковганич Г. Готуємо педагогічну раду // Практика управління закладом освіти. 2010. № 4. С. 38 – 48.
9. Кириченко В., Ковганич Г. Розробляємо річний план роботи школи // Практика управління закладом освіти. 2010. № 5. С. 6 – 22.
10. Мойсеюк Н. С. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-є, доповн. і переробл. Київ, 2007. С. 542 – 600.
11. Онишків З. М. Основи школознавства: навч. посіб. для студ. пед. вузів. Вид. 2-є. Тернопіль : Богдан, 1999. 96 с.

12. *Освітній менеджмент: навч. посіб. / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. Київ : Шкільний світ, 2003. С. 132 – 152, 220 – 273.*
13. *Педагогічна рада: теорія і практика. Харків : Вид. група «Основа», 2006. 144 с.*
14. *Пікельна В. С. Управління школою. У 2-х ч. Харків : Вид. група «Основа», 2004.*
15. *Рабченко Т. Внутрішньошкільне управління // Директор школи. Шкільний світ. 2011. № 13. С. 3 – 6; № 14. С. 3 – 13; № 16. С. 3 – 17.*
16. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 213 – 232.*
17. *Тетерко Т. Модернизация управленческой деятельности // Директор школи. Україна. 2011. №№ 7 – 8. С. 10 – 13.*
18. *Ткаченко Т., Барсукова Л. Інноваційний директор – інноваційна школа // Директор школи. Шкільний світ. 2011. № 44. С. 3 – 12.*
19. *Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 2-е. Київ : Академвидав, 2007. С. 426 – 464.*

Семінарсько-практичне заняття № 8

Теми 7 – 8. Система освіти в Україні. Наукові основи управління закладом загальної середньої освіти

Опорні поняття: *школознавство; принципи освіти; система освіти; дошкільна освіта; повна загальна середня освіта; позашкільна освіта; спеціалізована освіта; професійна (професійно-технічна) освіта; фахова передвища освіта; вища освіта; освіта дорослих, зокрема післядипломна освіта; рівні освіти; типи закладів загальної середньої освіти; менеджмент; освітній менеджмент; управління; керівництво; принципи управління закладом загальної середньої освіти; функції управління; органи державного управління освітою; адміністративно-управлінський персонал школи; повноваження директора школи; органи громадського самоврядування в закладі загальної середньої освіти; загальні збори (конференція) учасників освітнього процесу; наглядова (піклувальна) рада закладу загальної середньої освіти, педагогічна рада; учнівське самоврядування, батьківське самоврядування, внутрішньошкільне управління освітнім процесом; система планування; внутрішньошкільний моніторинг; методична робота в школі, шкільна документація; матеріально-технічна база закладу загальної середньої освіти.*

1. Школознавство як розділ Педагогіки. Поняття системи освіти та принципи її побудови в Україні. Мета та пріоритетні напрями розвитку освіти в Україні згідно із Законом «Про освіту» (2017 р.).

2. Структура системи освіти в Україні. Характеристика рівнів освіти. Основні напрями реформування систем освіти розвинутих країн світу в кінці ХХ – на початку ХХІ століття.

Практичне завдання:

✎ Виконайте на вибір одне із запропонованих завдань:

- *Порівняйте діючу в Україні модель загальної середньої освіти, завдання*

кожного з її рівнів із моделлю, що запропонована в Законі України «Про освіту» (2017 р.) і Концепції «Нова українська школа». Відповідь подайте у вигляді порівняльної таблиці.

- Як, на Ваш погляд, може виглядати школа, побудована на засадах педагогіки партнерства? Відповідь подайте у вигляді есе (обсяг до 1500 знаків).

3. Структура державного управління освітою в Україні. Принципи управління закладом загальної середньої освіти.

4. Повноваження директора школи, педагогічної ради закладу загальної середньої освіти. Органи громадського самоврядування в закладі загальної середньої освіти, їх склад і повноваження.

Практичні завдання:

- На основі аналізу праць В. О. Сухомлинського «Розмова з молодим директором школи» та «Павлівська середня школа» визначте основні засади ефективного управління навчально-виховною роботою в школі.
- На основі аналізу підрозділу 7 «Автономія школи і якість освіти» Концепції «Нова українська школа» визначте сутність Педагогічної ради. Складіть порядок денний одного із засідань педагогічної ради школи.
- У багатьох школах в Україні і за кордоном проводять Дні учнівського самоврядування, коли старшокласники, наприклад, замінюють директора школи, його заступників, класних керівників, учителів, проводять уроки, ведуть бесіди з порушниками дисципліни, розв'язують інші завдання.

Яка Ваша оцінка подібної практики?

5. Планування діяльності школи, організація внутрішньошкільного моніторингу.

6. Організація методичної роботи в закладі загальної середньої освіти, її завдання, зміст і форми.

Практичне завдання:

- ✎ Складіть план роботи методичного об'єднання вчителів іноземної мови або класних керівників (за вибором студента) на навчальний семестр, опишіть порядок підготовки цього плану.

📖 ЛІТЕРАТУРА (див. стор. 64–65)

Зразок модульної контрольної роботи № 2

Варіант № 7

1. Охарактеризуйте органи управління в закладі загальної середньої освіти: їх склад і повноваження.

Максимальна кількість балів – 4.

2. Доведіть суспільно-історичну зумовленість змісту виховання. Наведіть

конкретні приклади.

Максимальна кількість балів – 6.

3. Запропонуйте тему та опишіть методику підготовки і проведення диспуту як форми організації виховання.

Максимальна кількість балів – 10.

Критерії оцінювання:

Завдання № 1

- 4 бали** – виставляються за бездоганну відповідь.
- 3 бали** – виставляються за повну відповідь, але в ній допущені деякі неточності, що не мають істотного значення.
- 1–2 бали** – виставляються за неповну, схематичну відповідь, в якій багато неточностей, фактологічних і мовних помилок.
- 0 балів** – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Завдання № 2

- 5–6 балів** – виставляються за умови досконалого орієнтування у змісті висвітлюваних педагогічних понять, процесів і закономірностей, безпомилкового знання фактологічного матеріалу, бачення його практичного застосування.
- 3–4 бали** – виставляються за умови загалом правильного висвітлення питання, уміння розв'язати практичне завдання.
- 1–2 бали** – виставляються за умови загального орієнтування у змісті проблеми, неповного, поверхового, з суттєвими помилками її розкриття.
- 0 балів** – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Завдання № 3

- 8–9–10 балів** – виставляються за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь, що містить самостійні судження та демонструє здатність творчого розв'язання практичного завдання, відповідає вимогам культури письмового мовлення.
- 5–6–7 балів** – виставляються за умови, що відповідь правильна, повна, змістовна, послідовна, але містить незначні недоліки у викладі теоретичного підґрунтя і практичного розв'язання проблеми, рівень самостійності в судженнях недостатній.
- 3–4 бали** – виставляються за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і помилки в розкритті проблеми; рівень самостійності суджень недостатній; є мовні помилки.

1–2 бали – виставляються за умови відсутності вичерпної відповіді на питання; наявності значної кількості неточностей і фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань студента.

0 балів – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Максимальний рейтинг студента за виконання модульної контрольної роботи № 2 становить 20 балів.

Орієнтовні питання до модульної контрольної роботи № 2

1. Охарактеризуйте сутність процесу виховання, його особливості та структуру. Визначте рушійні сили процесу виховання.
2. Назвіть об'єктивні та суб'єктивні чинники, які впливають на процес виховання.
3. Який зміст вкладається в поняття «виховуюче навчання»? Відповідь аргументуйте.
4. Охарактеризуйте сутність процесів самовиховання та перевиховання.
5. Розкрийте поняття «самовиховання», визначте основні його етапи та прийоми.
6. Розкрийте поняття «перевиховання», визначте основні етапи та прийоми перевиховання.
7. У чому Ви вбачаєте взаємозв'язок і відмінні особливості виховання, самовиховання і перевиховання?
8. На основі аналізу праць В. О. Сухомлинського визначте умови успішного самовиховання школярів.
9. Розкрийте суть основних закономірностей процесу виховання.
10. Визначте принципи виховання та умови їх ефективної реалізації.
11. Розкрийте сутність принципів національної спрямованості виховання та суб'єкт-суб'єктної взаємодії, визначте шляхи їх реалізації у позакласній виховній роботі.
12. Визначте принципи патріотичного виховання та умови їх ефективної реалізації.
13. Розкрийте зв'язок закономірностей і принципів виховання. Наведіть конкретні приклади.
14. Визначте критерії та показники вихованості сучасних школярів.
15. Доведіть суспільно-історичну зумовленість змісту виховання. Наведіть конкретні приклади.
16. Охарактеризуйте цінності, які є визначальними у змісті виховання згідно з Концепцією «Нова українська школа».
17. На основі аналізу Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основних орієнтирів виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів визначте основні завдання та зміст сімейного виховання.

18. Порівняйте традиційний (функціональний) і сучасні системно-ціннісний та ціннісно-компетентнісний підходи до визначення змісту виховання.
19. Визначте найважливіші напрями виховання за традиційним підходом, обґрунтуйте взаємозв'язок між ними.
20. Дайте характеристику системи ціннісних ставлень особистості як змісту виховання відповідно до Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основних орієнтирів виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів.
21. Розробіть кодекс честі (пам'ятку) для учнів, спрямований на засвоєння і практичне дотримання моральних норм і правил культурної поведінки.
22. Визначте взаємозв'язок екологічного та морального виховання.
23. У чому Ви вбачаєте взаємозв'язок між фізичним, трудовим та естетичним вихованням?
24. Обґрунтуйте основні елементи виховного потенціалу предмета «Іноземна мова» у старшій школі.
25. Дайте визначення понять: «технологія виховання», «методи виховання», «прийоми виховання», «засоби виховання», «форми організації виховання», охарактеризуйте їх взаємозв'язок.
26. Визначте поняття «технологія виховання», наведіть приклад виховної технології.
27. Запропонуйте тему та форму організації виховного заходу для учнів закладів загальної середньої освіти, спрямованого на формування ціннісного ставлення особистості до держави, суспільства.
28. Визначте особливості бесіди як форми організації виховання молодших школярів та умови її ефективності. Запропонуйте тему та опишіть методику підготовки і проведення бесіди.
29. Дайте характеристику методів організації діяльності і формування досвіду поведінки школярів, визначте умови їх ефективного застосування.
30. Яке місце посідає метод вимог у системі виховання особистості? Схарактеризуйте види вимог, наведіть приклади конкретних вимог.
31. Розкрийте місце і роль методів вправління та привчання у вихованні.
32. Дайте характеристику методів стимулювання діяльності та поведінки школярів, визначте умови їх ефективного застосування.
33. Визначте умови оптимального вибору методів виховання. На основі робіт А. С. Макаренка визначте основні вимоги, які ставив автор до методів виховання.
34. Складіть правила для молодого вчителя щодо використання методів виховання.
35. Скориставшись власним досвідом навчання у школі, опишіть конкретну педагогічну ситуацію, в якій учитель невдало застосував методи виховання, та проаналізуйте її.
36. Схарактеризуйте форми організації виховання.
37. Охарактеризуйте особливості завдань позакласної виховної роботи. Визначте принципи її організації.

38. Сформулюйте тему і основні питання до бесіди з проблем естетичного виховання школярів. Опишіть методику її підготовки та проведення.
39. Сформулюйте тему та основні питання бесіди з морально-етичних проблем для учнів молодшої школи. Схарактеризуйте особливості її підготовки і проведення.
40. Запропонуйте тему і форму організації класної години у 5–7-х класах. Опишіть особливості її підготовки та проведення.
41. Визначте особливості диспуту як форми організації виховання. Запропонуйте тему, опишіть порядок підготовки та проведення диспуту.
42. Визначте особливості дискусії як форми організації виховання, запропонуйте тему, опишіть порядок підготовки та проведення дискусії.
43. Запропонуйте тему та опишіть методику підготовки і проведення конкурсу з науково-пізнавальної проблематики (клас і тема – за вибором студента).
44. Запропонуйте тему та опишіть методику підготовки і проведення колективної творчої справи на тему: «Конкурс фантастичних проєктів» (або «Аукціон народної мудрості».)
45. Запропонуйте тему та опишіть методику підготовки і проведення “круглого столу” як форми організації виховання.
46. Запропонуйте тему, план підготовки та проведення екскурсії для учнів 8-го класу.
47. Визначте професіограму класного керівника, назвіть його права та обов’язки.
48. Розкрийте зміст основних напрямів діяльності класного керівника.
49. Запропонуйте систему дій класного керівника щодо згуртування колективу класу (клас – за вибором студентів).
50. Визначте основні вимоги до планування виховної роботи класного керівника. Наведіть приклад плану виховної роботи класного керівника на місяць.
51. Запропонуйте тему та форму організації класної години з профорієнтаційної тематики в 10-у класі. Опишіть методику її підготовки і проведення.
52. Охарактеризуйте умови ефективного сімейного виховання.
53. Охарактеризуйте особливості методів, засобів і форм організації сімейного виховання.
54. Схарактеризуйте стилі відносин батьків і дітей.
55. Визначте основні форми взаємозв’язку школи та сім’ї на сучасному етапі.
56. Запропонуйте послідовність і зміст дій класного керівника щодо підготовки батьківських зборів. Наведіть приклад порядку денного таких зборів (клас – за вибором студентів).
57. У чому Ви вбачаєте взаємозв’язок між правовим вихованням і формуванням дисциплінованості особистості? Складіть програму виховання дисциплінованої дитини в сім’ї.
58. Опишіть діяльність сім’ї та школи, спрямовану на виховання

патріотизму у школярів.

59. Обґрунтуйте педагогічні рекомендації для батьків учня, який має завищену самооцінку з метою її зміни на адекватну.
60. Розробіть план спільної роботи класного керівника та батьків щодо реалізації виховної мети, спрямованої на активізацію позаурочної діяльності учнів (*клас, термін виконання* (семестр, навчальний рік) – за вибором студента).
61. Визначте та проілюструйте на конкретному прикладі, в чому виявляється єдність і відмінність дій батьків і вчителя в реалізації певної виховної мети (за вибором студента).
62. Визначте поняття педагогічної майстерності, охарактеризуйте її структуру.
63. Визначте поняття «самовиховання педагога». Доведіть важливість і необхідність самовиховання у професійному становленні особистості вчителя, охарактеризуйте його етапи та прийоми.
64. Назвіть структуру педагогічних здібностей. Визначте, які з них є найбільш значущими в професійній діяльності вчителя іноземної мови.
65. Чи існує, на Ваш погляд, необхідність у цілеспрямованому формуванні педагогічної майстерності для педагогічно талановитого вчителя, чи її потребують тільки «необдаровані» педагоги? Обґрунтуйте свою відповідь.
66. Розкрийте основні шляхи формування педагогічної майстерності вчителя іноземної мови.
67. Визначте поняття «педагогічне спілкування» та охарактеризуйте його особливості, функції, види.
68. Назвіть та охарактеризуйте основні стилі педагогічного спілкування.
69. Охарактеризуйте успішного вчителя згідно із Законом України «Про освіту» (2017 р.) і Концепцією «Нова українська школа».
70. Розкрийте сутність педагогіки партнерства і охарактеризуйте основні принципи цього підходу згідно з Концепцією «Нова українська школа».
71. Визначте поняття педагогічної техніки. Охарактеризуйте складники внутрішньої та зовнішньої техніки.
72. Визначте структуру системи освіти в Україні.
73. Опишіть структуру загальної середньої освіти згідно із Законом України «Про освіту» (2017 р.).
74. Визначте принципи управління закладом загальної середньої освіти.
75. Охарактеризуйте органи управління в закладі загальної середньої освіти, їх склад і повноваження.
76. Визначте повноваження директора школи, педагогічної ради закладу загальної середньої освіти.
77. Запропонуйте порядок денний одного із засідань педагогічної ради гімназії, опишіть порядок його підготовки та проведення.
78. Охарактеризуйте форми методичної роботи в закладі загальної середньої освіти.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ ПЕДАГОГІКА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Дисципліна **Педагогіка** складається з двох організаційних і чотирьох змістових модулів, що об'єднують 4 розділи загальної педагогіки. Підсумковий контроль визначений у формі заліку (III семестр) та іспиту (IV семестр).

До структури кожного з двох організаційних модулів дисципліни входять:

- а) аудиторна робота студента;
- б) самостійна робота студента (письмове виконання завдань, зокрема й опрацювання першоджерел);
- в) виконання тестових завдань (якщо вони виконувалися студентами семінарської групи);
- г) модульна контрольна робота.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності кожного студента (аудиторна, самостійна робота (письмові завдання), виконання тестових завдань здійснюється за десятибальною шкалою (**від 0 до 10 балів**). У кінці вивчення навчального матеріалу кожного організаційного модуля викладач виставляє окремо бали за: 1) аудиторну роботу, 2) виконання самостійних письмових завдань – як середнє значення усіх поточних оцінок з кожного виду роботи студента з округленням до цілого числа. При цьому кожне пропущене і невідпрацьоване семінарсько-практичне заняття, невиконане самостійне письмове завдання оцінюється в **0 балів**. Ці оцінки множимо на коефіцієнт 2 ($10 \times 2 = 20$). Таким чином, сума балів (максимум $20 + 20 = 40$) за зазначені види роботи накопичується в рейтинговому «кошику» студента.

У кінці вивчення навчального матеріалу організаційного модуля викладач виводить середнє значення усіх поточних оцінок за виконання студентом тестових завдань (максимум 10 балів). Визначений середній бал за виконання тестових завдань додається до попередньо зароблених студентом балів.

У разі, якщо тестові завдання студентами не виконувалися, середні бали за аудиторну роботу та виконання самостійних робіт множимо на коефіцієнт 2,5 ($10 \times 2,5 = 25$). Таким чином, сума балів (максимум $25 + 25 = 50$) за зазначені види роботи накопичується в рейтинговому «кошику» студента.

Модульна контрольна робота завершує вивчення студентами навчального матеріалу кожного модуля. **Модульна контрольна робота № 1** оцінюється у **50-бальній системі (від 0 до 50 балів)** згідно з ухваленими кафедрою критеріями. Неявка на МКР – **0 балів**.

Модульна контрольна робота № 2 оцінюється у **20-бальній системі (від 0 до 20 балів)** згідно з ухваленими кафедрою критеріями. Неявка на МКР – **0 балів**.

Отриманий студентом кінцевий бал за аудиторну роботу, самостійну письмову роботу та модульну контрольну роботу (максимум $25 + 25 + 50 = 100$) є **семестровим рейтинговим балом студента у III семестрі**.

Отриманий студентом кінцевий бал за аудиторну роботу, самостійну письмову роботу та модульну контрольну роботу (максимум $25 + 25 + 20 = 70$)

є семестровим рейтинговим балом студента у IV семестрі.

Для атестації студентів з дисципліни **Педагогіка**, яка проводиться, як правило, з 1 до 20 листопада та з 1 до 20 квітня, викладач вираховує середнє значення балів за аудиторну й самостійну роботу студента з округленням до десятої частки числа. Отриманий бал трансформується в атестаційну оцінку за чотирибальною шкалою так:

9 – 10 балів	– «5» («відмінно»)
7,5 – 8,9 балів	– «4» («добре»)
6,0 – 7,4 балів	– «3» («задовільно»)
5,9 і менше балів	– «2» («незадовільно»)

Критерії оцінювання аудиторної роботи студентів

Рівень активності студента на семінарсько-практичному занятті оцінюється за **10-бальною системою**:

- 10 балів** – виставляється за повну, ґрунтовну, безпомилкову відповідь з елементами творчості, вияв власного ставлення; за суттєві доповнення до відповідей інших студентів, які є свідченням систематичної підготовки студента до заняття;
- 9 балів** – виставляється за повну, ґрунтовну, безпомилкову відповідь з елементами творчості, вияв власних ставлень; за суттєві доповнення до відповідей інших студентів, які є свідченням систематичної підготовки студента до заняття, однак у відповіді студент припускається мовних помилок;
- 8 балів** – виставляється за наявності переважно повної і ґрунтовної відповіді, допущені неточності не мають суттєвого значення. Доповнення є свідченням систематичної підготовки студента, але виявляють репродуктивні знання студента, а не узагальнення, власні судження тощо;
- 7 балів** – студент знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями, вміє робити висновки, однак припускається помилок у визначеннях, характеристиках, класифікаціях;
- 6 балів** – за неповну, неточну відповідь, за доповнення до відповідей інших студентів, які є здебільшого фрагментарні, не містять елементів самостійності, творчості;
- 5 балів** – виставляється за фрагментарну відповідь, за уміння розв'язувати завдання виключно за зразком;
- 4 бали** – за схематичну відповідь з грубими помилками, наявними прогалинами у знаннях;

- 3 бали і менше** – за відповідь, що демонструє початкові уявлення студента про предмет вивчення.
- 0 балів** – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту питання.

Критерії оцінювання письмових практичних завдань з позааудиторної самостійної роботи

Письмові практичні завдання оцінюються за **10-бальною системою так:**

- 10 балів** – виставляється за бездоганне виконання практичного завдання, самостійність висновків, вияв творчості, вміння висловити і обґрунтувати власну точку зору на проблему, що розглядається;
- 9 балів** – виставляється за бездоганне виконання практичного завдання, самостійність висновків, вияв творчості, вміння висловити і обґрунтувати власну точку зору на проблему, що розглядається, однак допущені стилістичні і граматичні помилки;
- 8 балів** – виставляється за ґрунтовну повну відповідь, але вона містить певні неточності та є недостатньо самостійною в обґрунтуванні висновків;
- 7 балів** – виставляється за ґрунтовну повну відповідь, але вона містить певні неточності та є недостатньо самостійною в обґрунтуванні висновків, матеріал недостатньо структурований, допущені стилістичні і граматичні помилки;
- 6 балів** – виставляється за умови розкриття завдання, але неповну, неточну відповідь, за продемонстрований недостатній рівень (або відсутність) логічності, обґрунтованості, самостійності, творчого підходу у розв'язанні проблеми;
- 5 балів** – виставляється за умови розкриття завдання, але неповну, неточну відповідь, за продемонстрований низький рівень (або відсутність) логічності, обґрунтованості, самостійності, творчого підходу у розв'язанні проблеми; за низький рівень умінь виокремлювати основну і додаткову інформацію; допущені фактичні, граматичні і стилістичні помилки;
- 4 бали** – виставляється за допущення грубих помилок, за поверховість, фрагментарність відповіді, несамостійність висновків;
- 3 бали і менше** – виставляється за елементарну відповідь, що містить велику кількість фактичних, граматичних, стилістичних помилок.
- 0 балів** – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання, або за несамостійно виконане завдання (списане).

Після закінчення вивчення модуля виводиться середнє значення оцінок, отриманих студентом за виконання самостійних письмових завдань з кожної

теми модуля.

Якщо студент не виконав завдання позааудиторної самостійної роботи, йому виставляється **0 балів** за це завдання.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Навчальна дисципліна **Педагогіка** складається з двох організаційних модулів. Перший організаційний модуль завершується складанням заліку, другий організаційний модуль дисципліни – складанням іспиту.

ЗАЛІК З КУРСУ ПЕДАГОГІКА

Метою заліку є перевірка успішності засвоєння студентами навчального матеріалу з першого організаційного модуля (**розділи Загальні основи педагогіки та Дидактика**).

Підсумкова оцінка «**зараховано**» та оцінка в шкалі ЄКТС є сумою балів за навчальну роботу студента протягом семестру і бала за модульну контрольну роботу та виставляється так:

90 – 100 балів	– А	} " зараховано "
82 – 89 балів	– В	
75 – 81 бал	– С	
66 – 74 бали	– D	
60 – 65 балів	– E	

Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал **60 і вище**, отримують оцінку на заліку «**зараховано**» і відповідно до набраних балів – оцінку за шкалою ЄКТС без складання заліку.

Студенти, які напередодні заліково-екзаменаційної сесії отримали суму рейтингових балів **59 і менше**, складають залік, і в разі успішного складання, їм виставляється оцінка «**зараховано**» в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – **Е** та **бал 60**.

Оцінка «**зараховано**» на заліку виставляється за знання загальних основ педагогіки, теоретичних основ навчального процесу, змісту та технологій навчання, системи оцінювання результатів навчання учнів і відповідної обов'язкової літератури.

Оцінка «**не зараховано**» на заліку виставляється студентам, які не виявили ґрунтовних знань з предмета, лише поверхово обізнані з обов'язковою літературою модуля, не дали вичерпної відповіді на основні та додаткові запитання викладача.

При отриманні оцінки «**не зараховано**» рейтинговий бал з дисципліни та оцінка за шкалою ЄКТС в екзаменаційну відомість виставляється так: **59 балів і нижче – FX – «не зараховано»**.

ІСПИТ З ДИСЦИПЛІНИ ПЕДАГОГІКА

Семестровий іспит складають після завершення вивчення навчальної

дисципліни **Педагогіка**.

Студентам, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **63–70**, за рішенням кафедри педагогіки, методики викладання іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій **може бути** виставлена **підсумкова** оцінка з дисципліни за 4-бальною шкалою «**відмінно**», за шкалою ЄКТС – **A**. Підсумковий рейтинговий бал виставляється шляхом додавання до семестрового рейтингового бала студента **30 балів**. Студенти, семестровий рейтинговий бал яких становить **62 і менше** балів, складають іспит.

Іспит проводиться за білетами. У переліку екзаменаційних питань містяться питання з усіх чотирьох розділів педагогіки. Кожен білет включає три питання з різних розділів педагогіки. Питання передбачають висвітлення теоретичних основ педагогіки, виконання практичних завдань, розв'язання проблемних ситуацій, аналіз літературних джерел (нормативні документи в галузі освіти, твори класиків педагогіки тощо).

Максимальний екзаменаційний бал становить **30 балів**. Викладач оцінює відповідь студента на кожне з питань екзаменаційного білета за **10-бальною** шкалою (від 0 до 10).

Критерії оцінювання відповіді студента на питання екзаменаційного білета

- 10 балів** – виставляється за повну, ґрунтовну, безпомилкову відповідь з елементами творчості, вияв власного ставлення; здатність практичного застосування знань, високий рівень узагальнень.
- 9 балів** – виставляється за повну, ґрунтовну, безпомилкову відповідь з елементами творчості, вияв власних ставлень; здатність практичного застосування знань, однак студент припускається незначних і несуттєвих помилок.
- 8 балів** – виставляється за наявності переважно повної і ґрунтовної відповіді, допущені неточності не мають суттєвого значення. демонструються переважно репродуктивні знання, а не узагальнення, власні судження тощо.
- 7 балів** – студент знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями, вміє робити висновки, однак припускається помилок у визначеннях, характеристиках, класифікаціях.
- 6 балів** – студент дає неповну, неточну відповідь, яка є здебільшого фрагментарною, не містить елементів самостійності, творчості.
- 5 балів** – виставляється за фрагментарну відповідь, за уміння розв'язувати завдання виключно за зразком, за підказкою викладача.
- 4 бали** – виставляються за схематичну відповідь з грубими помилками, наявними прогалинами у знаннях;
- 3 бали** виставляються за відповідь, що демонструє початкові уявлення

і менше – студента про предмет вивчення.

0 балів – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Підсумкова оцінка за навчальний курс виставляється за підсумковим рейтинговим балом (сума семестрового рейтингового бала та екзаменаційного бала) за таблицею:

Рейтинговий бал	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за 4-бальною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	Задовільно
60 – 65	E	
0 – 59	FX	Незадовільно

Якщо студент мав семестровий рейтинговий бал **41 і менше**, а на іспиті з **Педагогіки** отримав позитивний екзаменаційний бал (18–30), то такому студенту виставляється **підсумкова** оцінка з дисципліни за 4-бальною шкалою тільки «задовільно», за шкалою ЄКТС – **E**, а в екзаменаційній відомості в графі «**Підсумковий рейтинговий бал**» виставляється **60 балів**.

Під час вивчення циклу дисциплін **Педагогіка** всі студенти зобов'язані неухильно дотримуватися положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти Київського національного лінгвістичного університету (перший (бакалаврський) і другий (магістерський) рівні вищої освіти; денна і заочна форми здобуття освіти). Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної, наукової (творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Відповідно до чинного законодавства порушенням академічної доброчесності вважається академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, шахрайство, пропонування чи отримання неправомірної винагороди за оцінювання результатів успішності завдань освітнього процесу, використання родинних або службових зв'язків за отримання позитивної або вищої оцінки під час проходження будь-якого виду контролю знань.

У разі виявлення факту порушення студентом академічної доброчесності **безпосередньо під час** проходження поточного, модульного і семестрового

контролю чи при перескладанні академічної заборгованості науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) припиняє проходження здобувачем вищої освіти контролю, йому / їй і всім присутнім у навчальній аудиторії повідомляється про встановлення факту порушення академічної доброчесності, розкривається сутність цього факту.

Науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) згідно зі встановленими кафедрою критеріями оцінювання виставляє студентові, який порушив / яка порушила академічну доброчесність, **0 (нуль)** балів (у 100-бальній шкалі) чи / і оцінку «**незадовільно**» в 4-бальній системі за проходження того чи того контролю.

Не пізніше наступного робочого дня науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) письмово інформує завідувача кафедри і декана факультету про факт порушення академічної доброчесності, обставини виявлення цього факту.

У разі виявлення факту порушення студентом академічної доброчесності **під час перевірки письмових робіт** поточного, модульного і семестрового контролю результатів навчання чи при перескладанні студентами академічної заборгованості (за відсутності здобувача вищої освіти) науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) згідно зі встановленими кафедрою педагогіки, методики викладання іноземних мов й інформаційно-комунікаційних технологій критеріями оцінювання виставляє студентові, який порушив / яка порушила академічну доброчесність, **0 балів** (у 100-бальній шкалі) чи / і оцінку «**незадовільно**» в 4-бальній системі за проходження того чи того контролю. Не пізніше наступного робочого дня науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) повідомляє безпосередньо здобувачеві вищої освіти про факт порушення академічної доброчесності, а також письмово інформує завідувача кафедри і декана факультету про факт порушення академічної доброчесності, обставини виявлення цього факту.

ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Екзаменаційний білет № 10

1. Основні чинники розвитку особистості. Чи є чинник, який, на Ваш погляд, можна вважати провідним у розвитку і формуванні особистості. Свою відповідь аргументуйте.
2. Характерні ознаки репродуктивних і проблемно-пошукових методів навчання, їх переваги та недоліки. Умови ефективного застосування.
3. Зміст і найбільш ефективні форми організації виховання ціннісного ставлення школярів до держави, суспільства.

ПЕРЕЛІК ОРІЄНТОВНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ ПЕДАГОГІКА

Розділ 1. Загальні основи педагогіки

1. Визначення педагогіки, її предмета, основних категорій. Назвіть чинники, що підтверджують складність педагогіки як науки.
2. Галузі педагогічної науки. Обґрунтуйте зв'язок педагогіки з іншими науками.
3. Основні етапи розвитку педагогіки.
4. Методи наукових досліджень у педагогіці. Наведіть варіанти їх застосування у вивченні мотивів навчання учнів.
5. Етапи науково-педагогічного дослідження. Проілюструйте їх на прикладі вивчення інтересів учнів підліткового віку.
6. Поняття «особистість», «індивідуальність», «розвиток», «соціалізація особистості дитини».
7. Чинники впливу на розвиток і соціалізацію особистості. Взаємозв'язок між ними.

Розділ 2. Дидактика (Теорія освіти і навчання)

1. Визначення поняття дидактики, її основних категорій.
2. Закон України «Про освіту», Концепція «Нова українська школа» про суттєві характеристики сучасного освітнього процесу.
3. Сутність суб'єкт-об'єктної і суб'єкт-суб'єктної моделей взаємодії учасників освітнього процесу.
4. Компоненти освітнього процесу.
5. Функції освітнього процесу. На конкретних прикладах проаналізуйте особливості їх реалізації.
6. Цілісність освітнього процесу.
7. Поняття про процес навчання. Характеристика структурних компонентів навчального процесу.
8. Функції процесу навчання, їх взаємозв'язок. На прикладі одного з уроків іноземної мови (тема та клас – за вибором студента) визначте виховну та розвивальну цілі уроку.
9. Рушійні сили процесу навчання. Мотивація навчальної діяльності школярів.
10. Закономірності та принципи навчання.
11. Шляхи реалізації принципів науковості та доступності у навчанні.
12. Принципи наочності, систематичності та послідовності у навчанні. Умови їх реалізації в практичній діяльності вчителя.
13. Принцип свідомості й активності учнів у навчанні. Шляхи його реалізації у процесі навчання.
14. Принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання. Шляхи його реалізації.
15. Характеристика основних етапів (ланок) засвоєння навчального матеріалу.
16. Зміст освіти в закладі загальної середньої освіти, його інваріантний і варіативний складники. Освітня програма. Навчальний план, навчальні програми, підручники, посібники. Пріоритетні напрями реформування змісту освіти в середній школі.
17. Державний стандарт базової середньої освіти; його структура,

- характеристика складників.
18. Структура та форми організації профільного навчання в Україні згідно із Законом України «Про освіту» (зі змінами).
 19. Поняття про методи, прийоми, засоби та форми організації навчання. Методи навчання, їх класифікація. Прийоми, засоби навчання.
 20. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів. Умови їх ефективного застосування.
 21. Методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів різних вікових категорій. Умови їх ефективного застосування.
 22. Методи контролю та самоконтролю в навчанні. Вимоги до їх ефективного використання.
 23. Засоби навчання, умови їх ефективного використання. Охарактеризуйте засоби навчання, які стимулюють інтерес учнів до навчання. Розкрийте умови, від яких залежить ефективність їх застосування.
 24. Умови оптимального вибору методів навчання. Наведіть приклади з практики роботи педагогів-новаторів.
 25. Розкрийте поняття «форми організації навчання». Охарактеризуйте основні з них.
 26. Основні засади класно-урочної системи навчання. Її переваги та недоліки, доповнення та модифікації в сучасних умовах.
 27. Урок як основна форма організації навчання в середній школі. Дидактичні, організаційні, психологічні, виховні та гігієнічні вимоги до сучасного уроку.
 28. Типи та структура уроків.
 29. Зміст та етапи підготовки вчителя до уроку.
 30. Домашня самостійна робота школярів. Шляхи оптимізації домашньої навчальної роботи.
 31. Педагогічні вимоги до контролю знань, умінь і навичок учнів.
 32. Види, методи та форми контролю й оцінювання результатів навчання учнів. Визначте шляхи підвищення об'єктивності оцінювання з іноземної мови.
 33. Оцінювання результатів навчання учнів, його функції.
 34. Сутність компетентності учня. Основні групи компетентностей і наскрізні уміння згідно із Законом України «Про освіту» і Концепцією «Нова українська школа».
 35. Рівні результатів навчання учнів, бали та їх загальні критерії.

Розділ 3. Теорія і практика виховання

1. Поняття про виховний процес, його структура та особливості. «Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні» й Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про мету й завдання виховання
2. Сутність процесів самовиховання та перевиховання, їх зв'язок з процесом виховання.
3. Рушійні сили та закономірності виховного процесу.
4. Основні принципи виховання згідно з Національною програмою

- виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основними орієнтирами виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, їх характеристика.
5. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2004 р.) та Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про зміст виховання учнів у сучасній школі.
 6. Сформулюйте тему та план диспуту з проблем громадянського виховання учнів.
 7. Завдання та зміст морального виховання учнів. Запропонуйте тему та опишіть методику підготовки і проведення бесіди на морально-етичну тему для учнів 5–7 класів.
 8. Зміст, мета, завдання та шляхи формування фізичної культури школярів. Завдання та зміст правового виховання учнів. Закон України «Про освіту» про права та обов'язки школярів. Опишіть порядок підготовки та проведення рольової гри з проблем правового виховання старшокласників.
 9. Формування наукового світогляду як мета та завдання розумового виховання учнів. Шляхи реалізації цього завдання. Розробіть план лекції з проблем наукової організації розумової праці старшокласників.
 10. Система формування художньо-естетичної культури школярів. Зв'язок з іншими напрямками виховання в сучасних умовах.
 11. Зміст і найбільш ефективні форми організації виховання ціннісного ставлення школярів до держави, суспільства.
 12. Зміст і форми організації розумового виховання школярів. Умови виховання культури розумової праці. Оцініть відомі Вам методи навчання з погляду їх ефективності в розумовому вихованні школярів.
 13. Зміст і форми організації виховання ціннісного ставлення старших підлітків до природи. Зв'язок з іншими напрямками виховання. Визначте тему бесіди з учнями на екологічну тематику, складіть план її проведення.
 14. Поняття про систему та технологію, методи, прийоми, засоби та форми організації виховання. Класифікація методів виховання.
 15. Умови оптимального вибору методів виховання. Наведіть приклади з практики педагогів-новаторів.
 16. Засоби та найбільш ефективні форми організації морального виховання школярів. Запропонуйте тему та план проведення диспуту з морально-етичної проблематики.
 17. Зміст і шляхи трудового виховання школярів. Організація профорієнтаційної роботи в школі. Запропонуйте тему та методику підготовки і проведення класної години з профорієнтаційної проблематики в 9-му класі.
 18. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки, умови їх ефективного застосування. Опишіть методику підготовки та проведення колективної творчої справи (КТС) за визначеною Вами темою.

19. Розкрийте можливості предмета «Іноземна мова» для виховання ціннісних ставлень учнів.
20. Зміст і найбільш ефективні форми організації виховання ціннісного ставлення школярів до держави, суспільства.
21. Охарактеризуйте методи формування свідомості учнів та умови їх ефективного застосування. Яким з них Ви віддаєте перевагу? Обґрунтуйте.
22. Система профорієнтаційної роботи в школі. Сформулюйте тему та складіть план бесіди з метою формування професійних інтересів у старшокласників.
23. Визначте роль методу прикладу, умови ефективного його використання в етичному вихованні учнівської молоді. Опишіть педагогічну ситуацію, де метод прикладу відіграє позитивну (або негативну) роль.
24. Характеристика методів стимулювання діяльності та поведінки учнів. А. С. Макаренко про умови їх ефективного застосування.
25. Педагогічні умови ефективного застосування методів стимулювання діяльності та поведінки учнів.
26. Система організації позакласної роботи. Масові, групові (гурткові) та індивідуальні форми виховної роботи. Опишіть порядок створення та план роботи гуртка з іноземної мови для учнів старших класів.
27. Професійно-педагогічні вимоги до особистості класного керівника, його права та обов'язки.
28. Основні напрями діяльності класного керівника.
29. Технологія організації диспуту як форми організації виховання. Оберіть тему диспуту, обґрунтуйте її вибір з точки зору актуальності та доцільності. Опишіть структуру методичної розробки диспуту.
30. Структура плану виховної роботи класного керівника. Охарактеризуйте порядок складання та зміст такого плану на семестр (клас – за вибором студента).
31. Особливості змісту, методів і засобів сучасного сімейного виховання. Розробіть та обґрунтуйте педагогічні рекомендації для батьків підлітка щодо виховання ціннісного ставлення до праці.
32. Завдання та педагогічні умови успішного сімейного виховання. Закон України «Про освіту» про відповідальність батьків, їх права та обов'язки.
33. Основні напрями та форми організації спільної роботи школи та сім'ї з виховання дітей. Система роботи школи з батьками учнів. Складіть план підготовки та проведення батьківських зборів класу (тема – за Вашим вибором).
34. Педагогічна майстерність учителя. Характеристика складників педагогічної майстерності.
35. Внутрішня техніка вчителя, її характеристика. Способи виховання внутрішньої техніки.
36. Зовнішня техніка вчителя. Структура невербальних засобів комунікації.
37. Сутність педагогічного спілкування як виду професійної діяльності вчителя. Його особливості, функції та стилі. Наведіть приклади оптимальних стилів спілкування.

38. Види педагогічного спілкування. Психологічний портрет особистісно орієнтованого вчителя.

Розділ 4. Школознавство

1. Школознавство як розділ педагогіки. Принципи управління сучасною школою. На прикладі двох (на вибір) принципів визначте умови їх ефективної реалізації в реальній практиці закладів загальної середньої освіти.
2. Мета і пріоритетні напрями розвитку освіти в Україні на сучасному етапі.
3. Визначте структуру системи освіти в Україні відповідно до Закону «Про освіту» (2017 р.) і Концепції «Нова українська школа». Принципи побудови освіти в Україні.
4. Розкрийте сутність педагогіки партнерства і охарактеризуйте основні принципи цього підходу згідно із Законом України «Про освіту» і Концепцією «Нова українська школа».
5. Охарактеризуйте спільне та відмінне в системі освіти України та однієї з країн, мову якої вивчаєте.
6. Охарактеризуйте тенденції розвитку системи освіти країни, мову якої вивчаєте.
7. Загальні збори (конференція), наглядова (підкувальна) рада, їх склад та повноваження.
8. Педагогічна рада школи, її склад та повноваження.
9. Права і повноваження директора школи, його взаємовідносини з органами шкільного самоврядування. Схарактеризуйте методи та форми організації роботи директора школи з педагогічним колективом.
10. Учнівське самоврядування в умовах сучасної школи. Наведіть можливу модель учнівського самоврядування.
11. Організація методичної роботи в школі, її зміст і форми організації. Опишіть план підготовки та проведення обраної Вами групової форми організації методичної роботи.
12. Планування роботи школи. Види планів. Шкільна документація.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ДИСЦИПЛІНИ ПЕДАГОГІКА

1. Нормативні документи в галузі освіти

1. *Державний стандарт початкової освіти*, 2018. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
2. *Державний стандарт базової середньої освіти*. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL : ru.osvita.ua/legislation/ser_osv/76886/

3. *Закон України* «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010
4. *Закон України* «Про вищу освіту». URL : zakon.rada.gov.ua/go/1556-18
5. *Закон України* «Про повну загальну середню освіту». URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-204>.
6. *Закон України* «Про позашкільну освіту» // Освіта України. 2000. 2 серпня.
7. *Конституція України* (статті 23, 52, 53). Київ : Преса України, 1997.
8. *Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді* // Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2015. № 8. С. 87 – 95.
9. *Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти* // Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2011. №№ 4 – 5 – 6. С. 84 – 93.
10. *Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1 – 4 класів закладів загальної середньої освіти*. Наказ МОН України від 13 липня 2021 р. № 813. URL : ru.osvita.ua/legislation/ser_osv/8338/
11. *Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні* // Освіта України. 2004. 3 грудня. С. 6 – 10.
12. *Національна рамка кваліфікацій*. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341(в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
13. *Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи*. URL : mon.gov.ua/новини %202016/12/05/Консерпziya.pdf
14. *Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів*. URL : <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>
15. *Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти* // Інф. зб. Мін. освіти України. 2000. № 22. С. 3 – 7.
16. *Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти* // Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2013. №№ 22 – 24. С. 3 – 82.
17. *Порядок проведення державної підсумкової атестації*. 2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0008-19#n10>
18. *Рекомендації до планування роботи класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти* // Інф. зб. Міністерства освіти і науки України. 2008. №№ 34 – 35. С. 23 – 48.
19. *Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2020 – 2025 роки*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text>
20. *Типове положення про атестацію педагогічних кадрів*. Наказ Міністерства освіти і науки України 08.08.2013 N 1135. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1417-13#Text>

2. Праці класиків педагогіки

1. *Костюк Г. С.* Про роль спадковості, середовища і виховання в психічному

- розвитку дитини. Розвиток і виховання // Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К., 1989. С. 98 – 184.
2. *Макаренко А. С.* Дисципліна, режим, покарання і поощрення // Соч. в 7 т. – Т. 1. Москва : Изд-во АПН, 1958.
 3. *Макаренко А. С.* Книга для батьків. Київ : Рад. школа, 1980.
 4. *Макаренко А. С.* Методика виховної роботи. Київ : Рад. школа, 1990.
 5. *Макаренко А. С.* Методы воспитания // Соч. в 7-и т. Т. 5. Москва : Изд-во АПН, 1958.
 6. *Макаренко А. С.* Педагогическая поэма. Київ : Веселка, 1986.
 7. *Стельмахович М. Г.* Українська народна педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ: ІЗМН, 1997.
 8. *Сухомлинський В. О.* Батьківська педагогіка. Київ : Рад. школа, 1978.
 9. *Сухомлинський В. О.* Народження громадянина // Вибр. твори в 5-и т. Т. 3. Київ : Рад. школа, 1977.
 10. *Сухомлинський В. О.* Пависька середня школа // Вибр. твори в 5-и т. Т. 4. Київ : Рад. школа, 1976.
 11. *Сухомлинський В. О.* Розмова з молодим директором школи // Вибр. твори в 5-и т. Т. 4. Київ : Рад. школа, 1977.
 12. *Сухомлинський В. О.* Сто порад учителям // Вибр. твори в 5-и т. Т. 2. Київ : Рад. школа, 1976.
 13. *Сухомлинський В. О.* Серце віддаю дітям // Вибр. твори в 5-и т. Т. 3. Київ : Рад. школа, 1977.
 14. *Ушинський К. Д.* Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології (Передмова) // Вибр. педагогічні твори в 2-х т. Т. 1. Київ : Рад. школа, 1983. С. 192 – 221.
 15. *Ушинський К. Д.* Про народність у громадському вихованні (розділи 1, 8) // Вибр. пед. твори в 2-х т. Т. 1. Київ : Рад. школа, 1983. С. 34 – 56.
 16. *Ушинський К. Д.* Рідне слово // Вибр. пед. твори в 2-х т. Т. 1. Київ : Рад. школа, 1983. С. 90 – 112.

3. Досвід педагогів-новаторів

1. *Босенко М. І.* Перлини педагогічного досвіду / Гімназія № 48 м. Києва / ініціатива та орг. вип. М. І. Босенко; ред. Кол.: М. Д. Гончарук та ін. Київ: Преса України, 2011. 304 с.
2. *Остапчук О. М.* URL: <http://ostapchuk.shkola-licej6.te.ua/nahorody-ta-vidznaku/>
3. *Палтишев М. М.* Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України. URL : <http://old.dnpb.gov.ua/id/1254/>
4. *Педагогічний пошук / Упор. І. М. Баженова.* Київ : Рад. школа, 1988.
5. *Сазоненко Г. С.* Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України. URL: <http://old.dnpb.gov.ua/id/1668/>
6. *Шаталов В. Ф.* Эксперимент продолжается. Москва : Педагогика, 1989. 336 с.

4. Зарубіжна педагогіка

1. *Василенко І. В.* Гражданское воспитание студентов и школьников средствами самоуправления (зарубежный опыт): науч.-метод. пособ. Донецк: АРТ-Пресс, 2007. 191 с.
2. *Вища освіта: Болонський процес: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл.* / М. Ф. Дмитриченко та ін. Київ, 2006. 440 с.
3. *Вища освіта і Болонський процес: навч. посіб.* / М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, В. Д. Шинкарук та ін.; за ред. В. Г. Кременя. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2004. 384 с.
4. *Галус О. М., Шапошнікова Л. М.* Порівняльна педагогіка: навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. 215 с.
5. *Матвієнко О. В.* Стратегії розвитку середньої освіти у країнах Європейського Союзу. Київ : Ленвіт, 2005. С. 112 – 125.
6. *Модернізація вищої освіти України і Болонський процес* // Освіта України. 2004. 10 серпня.
7. *Сбруєва А. А.* Порівняльна педагогіка: навч. посіб. Суми : Ред.-вид. відділ СДПУ, 1999. 300 с.
8. *Чепіль М.* Порівняльна педагогіка. Дрогобич, 2010. 133 с.

5. Інформаційні ресурси

1. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України.* URL: <http://www.library.edu-ua.net/id/485/>.
2. *Електронна бібліотека праць класиків педагогіки.* URL : http://www.klex.ru/books/age_psychology/diary.rar
3. *Електронний навчально-методичний посібник з історії педагогіки.* URL: http://www.rsu.edu.ru/files/e-learning/Shetinina_History
4. *Зайченко І. В.* Історія зарубіжної педагогіки. Навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово». 2010. 624 с. URL : http://megalib.com.ua/book/9_Istoriya_Hedagogiki_Kniga_1_Istoriya_zarybijno_i_pedagogiki.html
5. *Нова українська школа: порадник для вчителя* / Під заг. ред. Бібік Н. М. К. : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
6. *Нова українська школа – Home|Facebook.* URL : <https://www.facebook.com/nus.org.ua/>
7. *Фіцула М. М.* Педагогіка. URL : http://pidruchniki.ws/1953011035076/pedagogika/rozvitok_shkoli_vihovannya
8. *Педагогічний словник.* URL : <http://enc-dic.com/pedagogics>

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ПЕДАГОГІКИ

1. Шляхи використання в Україні передового педагогічного досвіду розвинутих країн у сфері освіти.

2. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX – на початку XX століття.
3. Школа і педагогіка країн, мова яких вивчається, від кінця XX століття дотепер.
4. Розвиток шкільництва у Галицько-Волинській державі.
5. Шкільництво у Запорізькій Січі.
6. Освіта в Українській державі 1917–1919 років.
7. Педагогічна спадщина Г. Ващенко.
8. Відродження національної системи виховання, школи і педагогіки в період становлення незалежної України.
9. Основні напрями вдосконалення процесу вивчення іноземної мови в сучасному закладі загальної середньої освіти.
10. Інноваційні освітні системи сучасності.
11. Індивідуалізація навчання учнів в умовах сучасної школи.
12. Система коригуючої діяльності вчителя в процесі роботи з дітьми.
13. Система роботи школи з обдарованими дітьми.
14. Формування готовності до самоосвіти в процесі шкільного навчання і виховання.
15. Розвиток самоцінних форм активності дітей.
16. Закономірності і педагогічні умови розвитку дітей у процесі навчання.
17. Шляхи розвитку пізнавального інтересу учнів у процесі вивчення іноземної мови.
18. Шляхи вдосконалення змісту освіти в сучасній школі.
19. Оптимізація самостійної роботи учнів.
20. Оптимізація методів навчання в сучасній школі.
21. Розвиток методів навчання в умовах онлайн освіти.
22. Шляхи раціонального використання засобів навчання.
23. Основні шляхи вдосконалення форм організації навчання в сучасній школі.
24. Співробітництво вчителя і учня в навчанні.
25. Театралізація і драматизація як технології активного навчання (виховання).
26. Спільна навчальна діяльність учнів як основа формування уміння вчитися.
27. Шляхи подолання недоліків оцінювання в умовах онлайн навчання.
28. Підвищення об'єктивності оцінювання результатів навчання учнів.
29. Вдосконалення методів та форм організації контролю знань, умінь та навичок учнів.
30. Оптимізація типів і структури уроків у сучасній школі.
31. Аналіз передового педагогічного досвіду щодо підвищення якості знань і підготовки учнів до життя.
32. Реалізація виховної та розвивальної функцій у процесі навчання.
33. Місце і роль предмета «Іноземна мова» у розв'язанні завдань навчання та виховання школярів.
34. Психолого-педагогічні основи білінгвального навчання.
35. Вивчення іноземних мов як важливий чинник для адаптації підростаючого покоління до самостійного життя, його самореалізації в професійному й особистому плані.

36. Шляхи виховання екологічної культури сучасних школярів.
37. Вдосконалення економічного виховання сучасних школярів.
38. Шляхи формування правової свідомості учнів.
39. Діагностика мотивації навчальної діяльності учнів.
40. Формування світогляду школярів засобами навчальної діяльності.
41. Шляхи гуманізації змісту навчання.
42. Дидактична характеристика оцінювання якості навчання у вітчизняній та зарубіжних школах.
43. Екологічна освіта школярів засобами іноземної мови.
44. Шляхи реалізації варіативного складника у змісті освіти.
45. Гуманізація навчального спілкування на уроках іноземної мови.
46. Дидактичний аналіз труднощів школярів у навчальній діяльності.
47. Естетичне виховання учнів у процесі вивчення іноземної мови.
48. Шляхи гуманізації освіти і виховання в сучасній школі.
49. Місце позакласної роботи у підвищенні інтересу учнів до вивчення іноземної мови.
50. Сучасні тенденції розвитку освіти в зарубіжних країнах, мова яких вивчається, та їх вплив на розвиток освіти в Україні.
51. Спільне та відмінне в тенденціях розвитку системи освіти в Україні та країнах, мова яких вивчається.
52. Основні тенденції вдосконалення змісту освіти в середніх школах країн, мова яких вивчається.
53. Порівняльний аналіз організації процесу навчання в середніх школах України та країнах, мова яких вивчається.
54. Проблеми контролю, перевірки та оцінювання знань учнів та шляхи їх розв'язання.
55. Шляхи вдосконалення тестового контролю знань учнів.
56. Порівняльний аналіз форм організації навчання в середніх школах України та країнах, мова яких вивчається.
57. Розвиток нетрадиційних форм організації навчання в сучасному закладі загальної середньої освіти.
58. Порівняльний аналіз видів, форм організації, методів контролю та оцінювання знань у середніх школах України та країнах, мова яких вивчається.
59. Порівняльний аналіз використання методів і засобів навчання в закладах загальної середньої освіти України та країнах, мова яких вивчається.
60. Порівняльний аналіз ефективності використання фронтальних, групових та індивідуальних форм організації навчання в закладах загальної середньої освіти.
61. Порівняльний аналіз використання в школі пояснювально-ілюстративного, проблемного та програмованого видів навчання.
62. Реалізація на уроках іноземної мови педагогічного досвіду педагогів-новаторів.
63. Шляхи формування естетичних смаків, ідеалів та ціннісних орієнтацій у процесі вивчення іноземної мови.

64. Творче застосування педагогічних ідей педагогів-новаторів у дидактичній системі вчителя іноземної мови.
65. Розвиток художнього смаку учнівської молоді (на матеріалі іноземних мов).
66. Педагогічний гумор як засіб підвищення ефективності вивчення іноземної мови.
67. Формування ціннісних орієнтацій школярів засобами іноземної мови.
68. Формування естетичної культури старшокласників засобами зарубіжної літератури.
69. Розвиток творчого потенціалу особистості в процесі навчальної діяльності.
70. Критерії оцінювання ефективності роботи сучасної школи.
71. Умови ефективності педагогічного стимулювання.
72. Роль іноземної мови в громадянському вихованні підростаючого покоління.
73. Формування позитивного педагогічного клімату в класі як умова успішного навчання і виховання учнівської молоді.
74. Педагогічна діагностика в роботі класного керівника.
75. Порівняльний аналіз східного та західного типів виховання людини.
76. Пріоритетні форми організації зв'язку школи та сім'ї в сучасних умовах.
77. Особливості сімейного виховання в сучасних умовах.
78. Шляхи соціалізації особистості в сім'ї.
79. Вплив структурної та психологічної деформації сім'ї на розвиток особистості.
80. Вплив стилю поведінки батьків на соціальний розвиток дитини.
81. Самооцінка як фактор соціальної адаптації особистості.
82. Шляхи підвищення ефективності виховного процесу сучасної школи.
83. Оптимізація виховного процесу в закладах загальної середньої освіти.
84. Шляхи реалізації виховного потенціалу навчального процесу з іноземної мови.
85. Умови ефективного застосування методів і засобів виховання в шкільній практиці.
86. Ціннісно-компетентнісний підхід до визначення змісту виховання в сучасній школі.
87. Використання методів і засобів народної педагогіки у шкільній практиці.
88. Формування свідомості особистості в процесі виховання.
89. Організація діяльності учнів у процесі виховання.
90. Формування наукового світогляду школярів.
91. Система формування моральної культури учнів.
92. Формування ціннісного ставлення особистості до інших людей.
93. Формування ціннісного ставлення особистості до самої себе.
94. Формування гуманістичних цінностей учнів школи.
95. Шляхи виховання правової культури школярів.
96. Формування ціннісного ставлення особистості до суспільства і держави.
97. Розвиток інтелектуальної культури особистості в процесі виховання.
98. Система громадянсько-правового виховання учнів школи.
99. Система роботи школи з формування трудової культури школярів в умовах ринкових відносин.
100. Формування ціннісного ставлення особистості до праці.

101. Основні напрями вдосконалення фізичної культури школярів.
102. Формування ціннісних орієнтацій школярів сучасної школи.
103. Удосконалення економічного виховання школярів в умовах ринкових відносин.
104. Формування естетичної культури старшокласників.
105. Формування ціннісного ставлення особистості до мистецтва.
106. Шляхи виховання екологічної культури сучасних школярів.
107. Формування ціннісного ставлення особистості до природи.
108. Новітні підходи до технології виховання.
109. Технологія особистісно орієнтованого виховання.
110. Системний підхід до виховання.
111. Система позакласної виховної роботи.
112. Технологія організації та реалізації виховних справ.
113. Виховний потенціал методики колективних творчих справ.
114. Педагогічні умови ефективності організації позакласної виховної роботи.
115. Інтерактивні технології виховання.
116. Роль класного керівника в реалізації сучасних виховних завдань загальної середньої освіти.
117. Організація діяльності класного керівника.
118. Система виховної роботи класного керівника.
119. Класний керівник в умовах нових виховних парадигм.
120. Система учнівського самоврядування в умовах сучасної школи.
121. Дитячий рух: виховний потенціал.
122. Форми організації спільної роботи школи та сім'ї у вихованні дітей.
123. Умови успішного сімейного виховання.
124. Культура педагогічної взаємодії вчителя з сім'єю.
125. Формування педагогіки партнерства в Новій українській школі.
126. Порівняльний аналіз систем освіти України та країн, мова яких вивчається.
127. Порівняльний аналіз системи загальної середньої освіти України та країн, мова яких вивчається.
128. Шляхи демократизації управління сучасним закладом загальної середньої освіти.
129. Місце та роль громадського самоврядування в управлінні закладом загальної середньої освіти.
130. Зміст управління навчально-виховним процесом сучасної школи.
131. Моделювання в теорії та практиці управління закладом загальної середньої освіти.
132. Технологія планування роботи закладу загальної середньої освіти.
133. Організація внутрішньошкільного моніторингу в сучасних умовах.
134. Модернізація управління закладом загальної середньої освіти в європейському контексті.
135. Організація методичної роботи в закладі загальної середньої освіти.
136. Роль директора школи у формуванні педагогічного клімату в шкільному колективі.
137. Шляхи формування оптимального педагогічного клімату в шкільному

- колективі.
138. Шляхи реалізації ідей педагогіки співробітництва в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти.
 139. Розвиток інклюзивної освіти в Україні.
 140. Оптимізація соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі.
 141. Педагогічне спілкування як творчий процес.
 142. Імідж педагога в загальній системі взаємодії.
 143. Невербальні засоби професійного спілкування вчителя іноземної мови.
 144. Наукова організація праці вчителя.
 145. Шляхи формування педагогічної майстерності вчителя іноземної мови.